

GEMEENTEFACTOREN EN POPULISTISCH RADICAAL RECHTS STEMGEDRAG

WELKE GEMEENTEFACTOREN HANGEN SAMEN MET HET
SUCCES VAN POPULISTISCH RADICAAL RECHTSE PARTIJEN
IN VLAANDEREN ANNO 2024?

Aantal woorden: 15.061

Amaana Vandenberghe

Studentennummer: 01610745

Promotor(en): Prof. dr. Jasmien Luypaert, Prof. Raf Reuse

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de politieke wetenschappen

Academiejaar: 2024 – 2025

ABSTRACT

Deze studie onderzoekt welke gemeentelijke factoren in Vlaanderen in 2024 samenhangen met steun voor populistisch radicaal rechtse partijen, met Vlaams Belang als casus. Via een cross-sectionele multivariate regressie op 300 gemeenten worden drie theoretische modellen getoetst: sociaaleconomisch, demografisch-cultureel en psychologisch-institutioneel. We vinden sterkste samenhangen voor een lager aandeel hoger opgeleiden, hoger politiek wantrouwen en negatievere diversiteitshoudingen. Het eindmodel heeft $R^2 \approx 0,80$. De resultaten bieden nieuwe inzichten in de lokale context van PRRP-steun en vormen zo een aanvulling op verklaringen die zich uitsluitend op het individuele niveau richten.

WOORD VOORAF

Het schrijven van deze masterproef was een intensief, maar ook verrijkend traject. Het zou echter onmogelijk geweest zijn zonder de steun, kennis en inspiratie van enkele bijzondere personen. Vooreerst wil ik Jasmien Luypaert bedanken voor haar politiekwetenschappelijke allround expertise en haar uitzonderlijke talent om het bos door de bomen te zien. Haar scherpe inzichten en heldere richtingaanwijzers hebben mijn onderzoek naar een hoger niveau getild. Mijn oprechte dank gaat ook uit naar Raf Reuse, wiens kennis in kwantitatieve analyse en het verfijnen en operationaliseren van data een onmisbare pijler van dit werk vormden en die bovendien steeds tijd maakte om met mij mee te denken, zelfs in drukke periodes. Daarnaast ben ik Lisa Janssen bijzonder dankbaar voor haar eindeloze bereidheid om mijn vragen te beantwoorden en mij de wereld van RStudio te leren kennen: een vaardigheid die niet alleen voor dit onderzoek, maar ook voor de toekomst van grote waarde zal zijn. Tot slot wil ik Jelle Jenquin erkennen. Hij stond mij bij op de zwaarste momenten, bood onvoorwaardelijke steun en herinnerde me eraan waarom doorzetten altijd loont.

Aan ieder van jullie: dank voor jullie vertrouwen, geduld en geloof in dit project.

INHOUDSOPGAVE

Abstract.....	2
Woord vooraf	2
Inleiding	4
Theoretisch kader: literatuurstudie	6
Methodologie.....	18
conclusie en discussie	34
Bibliografie	40
Bijlagen	46

INLEIDING

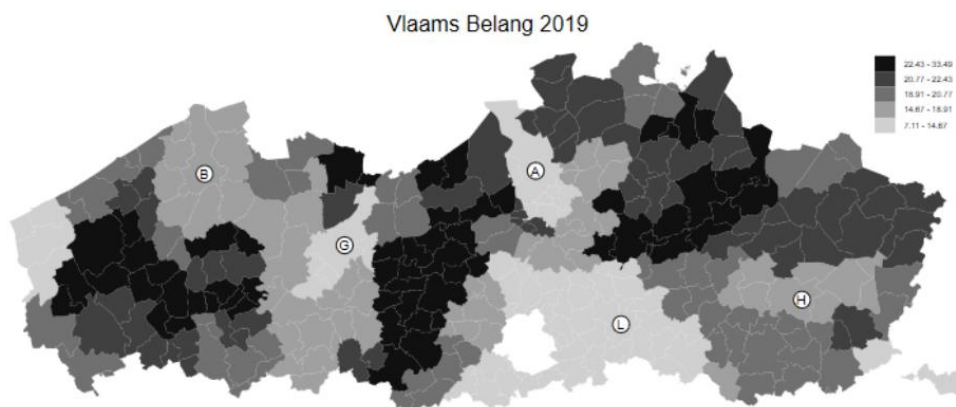
Recent uit de populariteit van extreemrechtse partijen zich over heel Europa. Het werk van Sajó en collega's (2021) leert ons dat 24% van de Europese kiezers voor een rechts-populistische of zelfs een radicaal rechtse partij koos, tijdens de Europese verkiezingen van 2019. Deze stijging is dus niet enkel in België, maar in heel Europa de realiteit. Zo zien we in Hongarije, Tsjechië, Italië, Polen, Slowakije, Frankrijk, Oostenrijk en Nederland populistisch rechtse partijen aan de macht. Daarnaast moeten ook negen landen, die lange tijd immuun bleven aan de populariteit of aanwezigheid van populistisch radicaal rechtse partijen eraan geloven, zoals bijvoorbeeld Zweden (Milner, 2021; De Jonge, 2024). Opkomst in populariteit van deze populistisch radicaal rechtse partijen (PRRP) is schadelijk vanwege hun anti-systeem en antidemocratische houding, waarbij de partijen de representatieve democratie als "mislukt" etaleren. Daarvoor worden problemen binnen een land uitvergroot en op een polariserende manier gepresenteerd. Hun strategie zit namelijk geworteld in het ondermijnen van het vertrouwen in instellingen en de rechtsstaat; ze zien zichzelf vaak als enige legitieme vertegenwoordiger van het volk (Mudde, 2004). De partijen beschuldigen de huidige staat ervan onrechtmatig deze macht te hebben afgenomen, wat hen aantrekkelijk maakt voor kiezers die ontevreden zijn met het systeem (Rooduijn et al., 2016). De populariteit van populistisch radicaal rechtse partijen houdt op die manier verband met democratische processen in Europa. Zo zien we in regimes, waar deze partijen aan de macht komen, het verval van vrijheden en de rechtsstaat (Bernhard, 2021).

In Vlaanderen handelt dit dus specifiek over stemmen voor Vlaams Belang. Binnen Europa is Vlaams Belang één van de best scorende partijen aan rechts-populistische zijde (Girdusky, 2024). In 2019 behaalde Vlaams Belang een zeer opmerkelijk aantal van de stemmen, met een aandeel van 18,5% van de kiezers (Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, 2024). Dit was een groei die deed denken aan de parlementsverkiezingen van 1991, een datum die een dag later al bekend kwam te staan als 'Zwarte Zondag' en door politieke wetenschappers als een keerpunt in de Belgische politiek werd beschouwd, met als signaal de groeiende steun voor radicaal rechtse ideeën (Marchand et al., 2006). In 2024 behaalde de partij maar liefst 22,7% van de stemmen (Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, 2025). Volgens politicoloog Bouteuca gaat dit ten koste van de regeringspartijen, zoals bijvoorbeeld N-VA (Morren, 2020). Net als andere populistisch radicaal rechtse partijen, vertoont Vlaams Belang enkele tendensen die als strijdig met de mensenrechten worden beschouwd. Zo focussen deze partijen op een sterke problematisering van multiculturalisme, meer bepaald de islam. Ook andere gelijkheidsbeginselen en minderheidsrechten, zoals die rond gender en geaardheid, worden in vraag gesteld (*Vlaams Belang*, 2023). Deze posities, samen met de anti-systeem houding van deze partijen, worden gezien als een bedreiging voor de goede werking van het democratische proces (Coffé et al., 2007).

Kenmerkend bij de stijging in stemaandeel is de trend in geografische spreiding. Wat zichtbaar wordt wanneer we de spreiding op de kaart bekijken, is dat de gemeenten die hoog scoren op radicaal rechts stemmen, verschillende eigenschappen hebben. De Denderstreek lijkt een vruchtbare

voedingsbodem voor rechtse bewegingen te zijn geworden. Dominique Willaert noemt in zijn boek (2023) enkele opvallende geluiden over de Denderstreek, variërend van “wingewest voor extreemrechts” tot “culturele pechstrook tegen de taalgrens”, wat de uitdagingen en complexiteit van het omgaan met culturele diversiteit in België onderstreept. Aan de linkerkant van de kaart bevindt West-Vlaanderen zich in een donkergekleurde positie, evenals de strook gemeenten net onderaan in de Kempen (Hooghe & Stiers, 2023, pp. 9-11). Deze laatste twee gebieden kennen daarentegen erg weinig migratie. Zo is het aandeel inwoners dat in het buitenland werd geboren bijvoorbeeld zo’n 15% in Denderleeuw, tegenover ongeveer 2% in Koekelare (*Statbel*, 2021). Ook op economisch vlak verschillen de regio’s. Terwijl de Kempen en midden West-Vlaanderen iets meer armoederisico kennen (dus het aandeel van de bevolking met een inkomen onder de nationale armoedegrens), kampen sommige gebieden in de Denderstreek hier minder mee dan wat gemiddeld is in Vlaanderen (*Statbel*, 2021). Dit wekt de vraag naar wat de verschillende factoren zijn die meespelen voor stemgedrag in deze gebieden. Wijst de geografische spreiding erop dat er in bepaalde gebieden meer mensen wonen met kenmerken die leiden tot populistisch radicaal rechts stemmen? Momenteel is er minder onderzoek naar het structurele aspect van het succes van populistisch radicaal rechtse partijen. Het is opvallend dat dit gedachtegoed in bepaalde (groepen van) gemeentes sterker lijkt aan te slaan dan elders. Pas wanneer we een totaalbeeld hebben van de factoren die invloed hebben op stemgedrag voor partijen als Vlaams Belang, kunnen we een reëel beeld vormen van de “waarom”-vraag. Het is precies om deze reden dat het intrigerend is om te onderzoeken waarom er geografisch zulke verschillen optreden. Daarom open ik in deze paper een onderzoek naar: **“Welke gemeentefactoren hangen samen met het succes van populistisch radicaal rechtse partijen in Vlaanderen anno 2024?”**

FIGUUR 1: SCORES VOOR VLAAMS BELANG IN 2019 (VLAAMS BELANG) IN VLAANDEREN.

NOOT. AANTAL STEMMEN VOOR VLAAMS BELANG. WITTE GEBIED IS BRUSSEL. OVERGENOMEN UIT HOOGHE & STIERS, 2023: 9

Door het geografisch te bekijken, wordt duidelijk dat er naast het individuele proces, ook een trend per regio zichtbaar blijkt te zijn. Het lijkt erop dat er naast de individuele factoren ook een overkoepelende factor is van interactie tussen sociale, economische en culturele factoren, die van invloed zijn op het stemgedrag van mensen. Deze andere factoren zal ik daarom absoluut meenemen in mijn onderzoek,

om zo tot een vollediger beeld te komen en zo een hiaat in te vullen. Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant omdat het lacunes in de bestaande literatuur adresseert wat betreft de structurele en lokale context van stemgedrag in Vlaanderen. Lokale factoren zijn tot op heden eerder onderbelicht en een analyse op mesoniveau is vernieuwend ten opzichte van bestaande Vlaamse literatuur (cf. Abts, Hooghe, Swyngedouw). Maatschappelijk gezien biedt dit onderzoek een inzicht in de oorzaken van politieke verschuivingen, wat belangrijk is voor beleidsvorming, sociale cohesie en een gezonde democratie. Omdat de populariteit van populistisch radicaal rechtse partijen soms afbreuk doen aan de democratie en mensenrechten, beogen de bevindingen van het onderzoek niet alleen bij te dragen aan de wetenschappelijke literatuur, maar ook inzichten te bieden voor een mogelijke reactie op de opkomst van extremisme.

In deze masterproef bekijken we vooreerst stemmodellen die stemgedrag op populistisch radicaal rechtse partijen in Europa en Vlaanderen verklaren. Deze modellen worden gebruikt als theoretisch kader om de complexe interacties tussen sociaaleconomische, culturele en psychologische factoren van stemgedrag in kaart te brengen. Nadien wordt er ingegaan op de kenmerken van populistisch radicaal rechts in Vlaanderen, met aandacht voor de casus van Vlaams Belang als representatieve partij binnen dit soort onderzoek. Daarbij wordt de bestaande literatuur besproken, om de belangrijkste indicatoren of variabelen te selecteren die in het kwantitatieve luik onderzocht worden. De factoren worden dus in het onderzoek geoperationaliseerd als variabelen om samenhang te achterhalen. Na het exploratieve luik volgt de multivariate regressieanalyse met de correlaties en verbanden. In de laatste onderdelen zijn interpretaties en bedenkingen terug te vinden, waarin de resultaten in een bredere maatschappelijke en politieke context geplaatst worden, met aandacht voor de beperkingen van het onderzoek en suggesties voor verder academisch onderzoek.

THEORETISCH KADER: LITERATUURSTUDIE

1. Definitie populistisch radicaal rechts

In de inleiding werd ingegaan op kenmerken van populistisch radicaal rechtse partijen (PRRP), die recent aan populariteit wonnen en in verschillende Europese landen politieke doorbraken hebben gerealiseerd. Binnen de politieke wetenschappen is een van de meest geciteerde definities, die van Cas Mudde: "Populistische radicaal rechtse partijen worden gedefinieerd door hun kernideologie, wat bestaat uit nativisme (nationalisme), autoritarisme en populisme." [*Eigen vertaling*] (Mudde, 2007, p. 22). Deze kernideologie vormt de basis van hun discours en bepaalt in sterke mate zowel hun beleidsvoorstellen als hun politieke strategie. PRRP over heel Europa hebben vaak het idee dat de staat moet worden bestuurd door leden van de "nationale" groep (in etnisch of cultureel opzicht) en dat hetgeen dat "anders" is, fundamenteel bedreigend is. Dit idee sluit nauw aan bij het concept van nativisme, waarbij culturele homogeniteit wordt verheerlijkt en diversiteit vaak wordt geframed als een bron van maatschappelijke ontwrichting (Newth, 2021). Daarnaast is er de overtuiging dat de

samenleving ordelijk en hiërarchisch moet worden bestuurd, met een strikte naleving van traditionele normen en waarden. Autoritarisme manifesteert zich hierbij in een sterke nadruk op wet en orde, gehoorzaamheid aan gezag en het behoud van gevestigde sociale structuren (Brodziak & Abram, 2023). Er wordt gebruik gemaakt van een populistische retoriek, waarin de samenleving wordt gezien als fundamenteel verdeeld tussen het "zuivere volk" en een "corrupte elite". Deze retoriek wordt vaak strategisch ingezet om wantrouwen te voeden tegenover bestaande politieke instellingen en om het idee te versterken dat enkel de PRRP in staat is om de ware belangen van het volk te vertegenwoordigen. PRRP presenteren zichzelf hierbij als de enige ware vertegenwoordigers van dat volk (Mudde, 2007), waarbij zij zowel nationale identiteit als economische en culturele bescherming centraal stellen in hun politieke programma's.

Prominent is het echter om te bekijken welke stemmodellen het electorale succes van PRRP kunnen verklaren. Deze modellen schetsen een algemeen theoretisch kader dat inzicht geeft in hoe ideologische standpunten, contexten en psychologische factoren samenkomen in het stemgedrag. Een recent onderzoek naar lokale fluctuaties in PRR-succes is dat van Hartevelde en collega's (2021), die op basis van grootschalige *surveys* onderzoek deden naar steun voor de PVV in Nederland, waarbij zowel objectieve context, als subjectieve percepties in rekening worden gebracht. Zij proberen dus de gemeentelijke variaties te verklaren door op verschillende niveaus te bekijken hoe burgers reageren op lokale omstandigheden. Hartevelde en anderen bouwen voort op recente literatuur over stemgedrag voor PRRP en bieden daardoor een methodologisch robuust en conceptueel verfijnd kader om de complexe interactie tussen gemeentelijke factoren en PRR-steun te analyseren. Daarnaast worden verklaringen op verschillende niveaus geïntegreerd in één model, wat het bijzonder alomvattend maakt.

2. Stemmodellen voor populistisch radicaal rechtse partijen

In het eerste deel van mijn theoretisch kader bespreek ik relevante stemmodellen, die een analytisch raamwerk bieden om de uiteenlopende redenen voor kiesgedrag beter te begrijpen. Door deze modellen te gebruiken, kunnen we verscheidene aspecten van PRRP samen in acht nemen. Kortom helpen ze dus te begrijpen welke factoren de steun voor populistisch radicale rechtse partijen kunnen beïnvloeden. Deze drie klassieke modellen laten toe om meerdere mechanismen tegelijk te onderzoeken en om een eerste duidelijke opdeling te maken.

2.1. Sociostructurele model

Het sociostructurele model benadrukt dat PRR-steun voortkomt uit maatschappelijke veranderingen veroorzaakt door globalisering, zoals de mobiliteit van mensen, kapitaal en ideeën (Swank & Betz, 2003; Kriesi et al., 2008). Deze veranderingen leiden tot culturele, economische en demografische spanningen, vooral onder groepen die zich bedreigd voelen door deze ontwikkelingen. Zo kan globalisering in combinatie met de afbraak van sociale voorzieningen een voedingsbodem vormen voor PRRP. Deze partijen positioneren zich dan als beschermers van de nationale welvaart en

identiteit, tegen "oncontroleerbare" immigratie en supranationale instituties zoals de EU (Swank & Betz, 2003). Tevens kan er een gevoel van scheiding ontstaan tussen "winnaars" (vaak: hoogopgeleiden) en "verliezers" (laagopgeleiden, de traditionele arbeiders). Een belangrijk fenomeen dat dit verklaart is lokale marginalisatie. Dit verwijst naar het proces waarbij bepaalde gebieden, vaak rurale of minder bevolkte regio's, economisch en sociaal achterblijven door factoren zoals bevolkingsuittocht, afname van diensten en een gebrek aan investeringen. Dit leidt tot een afname van cultureel en sociaal kapitaal, waardoor de levensstandaard en de sociale cohesie in deze gemeenschappen worden aangetast (OECD, 2019). Hierbij zijn vooral laagopgeleide werknemers in sectoren zoals industrie en landbouw kwetsbaar voor concurrentie, bijvoorbeeld door immigratie en automatisering. Dit leidt tot economische onzekerheid en culturele angst. Die groep bevindt zich eveneens vaker op het platteland, terwijl een hogeropgeleide demografie zich vaker stedelijk bevindt (Kriesi et al., 2008).

Verscheidene onderzoeken gebruiken sociaaleconomische model om te kijken welke factoren een invloed kunnen hebben op stemmen op PRRP. In 2016 wordt dit model gebruikt om te analyseren hoe de herstructurering van de economie, in geavanceerde kapitalistische samenlevingen (zoals West-Europa en de VS), de politieke voorkeuren van burgers beïnvloedt. Kitschelt en Rehm (2016) stellen dat de opkomst van PRRP het gevolg is van veranderingen die bepaalde groepen in de samenleving benadelen, met name laagopgeleide werknemers in traditionele sectoren zoals industrie en landbouw. Dit toont het belang van sociostructurele factoren aan. In België benadrukt het onderzoek naar "vruchtbare gronden voor radicaal rechts in het jaar 2000" dat contextuele determinanten cruciaal zijn voor het begrijpen van de opkomst van extreemrechtse partijen in Vlaanderen (Coffé et al., 2007, p. 153). De sociaaleconomische factoren die hier als indicator van stemmen op Vlaams Blok worden bekeken, zijn de aanwezigheid van immigranten en het niveau van sociaal kapitaal. Ook in Nederland stellen Van Gent, Jansen en Smits (2014) vast dat PRRP succes boekten in gebieden met structurele achteruitgang, vaak buiten de grote steden: in regio's die zich economisch "achtergelaten" voelen. Een lage sociale cohesie en economische achterstand creëren een vruchtbare bodem voor extreemrechts stemmen (Coffé et al., 2007). Het sociostructurele model schetst hoe we bepaalde structurele gemeentelijke kenmerken -zoals werkloosheid, inkomensniveau en opleidingsgraad- kunnen analyseren in relatie tot stemgedrag. In Vlaanderen bestaan er soms economische verschillen tussen gemeenten. Het is juist dit dat het model bijzonder geschikt maakt, aangezien populistisch radicaal rechts zich vaak richt op economisch kwetsbare groepen, die zich bedreigd voelen door globalisering en migratie (Swank & Betz, 2003; Kriesi et al., 2008).

2.2. *Policy-voting model*: beleidsmotieven

Policy-voting verwijst naar de mate waarin stemgedrag van de kiezer voortkomt uit handelingen die in overeenstemming zijn met diens beleidsvoorkeuren (Brody & Page, 1972, p. 450). In dit model wordt gekeken naar de specifieke, structurele beleidskwesties die kiezers aanspreken in een bepaalde context. Zo zou een kiezer die zelf bijvoorbeeld meer groen wil, simpelweg stemmen op een groene partij. Dit model verklaart de steun voor populistisch radicaal rechtse partijen door de overeenstemming van kiezers met de beleidsvoorstellen van deze partijen. Het gaat verder dan de

ideologische overtuigingen, want het suggereert dat kiezers ook gemotiveerd zijn door specifieke beleidsstandpunten die de PRRP naar voren brengen (Visser, 1994). Ze steunen PRRP dus vanwege inhoudelijke overeenkomsten met hun beleidsvoorstellen, bijvoorbeeld op gebied van immigratie, nationale identiteit en euroscepticisme. Rooduijn (2017) toont aan dat PRRP in Europa een duidelijke *niche* innemen door zich te focussen op thema's die traditionele partijen links laten liggen, zoals immigratiebeperking en verzet tegen multiculturalisme. Een kanttekening hierbij is echter dat het insinueert dat kiezers voldoende bewust zijn van de specifieke beleidsstandpunten van elke partij. Ten slotte is belangrijk om te erkennen dat dit model niet hetzelfde is als het *rational choice model*, dat uitlegt dat individuen op een rationele manier hun belangen zullen afwegen bij het nemen van beslissingen, zoals stemmen (Oppenheimer, 2012). Kiezers stemmen op de voor hen meest voordelige politieke partij. Door de aard van PRRP, zoals het hiervoor al uit de doeken werd gedaan, is dit model minder van toepassing voor PRR-stemmers. Ook is het *rational choice model* erg abstract.

In het onderzoek van Rooduijn (2017) wordt gekeken naar de electorale basis van 15 populistische partijen in Europa, zoals bijvoorbeeld het Franse Front National (nu Rassemblement National), de Oostenrijkse FPÖ en Vlaams Belang. Het onderzoek toont aan dat kiezers van PRRP vooral gemotiveerd worden door beleidsthema's zoals immigratie of euroscepticisme. Deze thema's vormen de kern van hun partijprogramma's en onderscheiden hen van de traditionele partijen. Kiezers stemmen op PRRP, omdat ze deze standpunten ondersteunen, wat derhalve het *policy-voting model* ondersteunt. Wel concludeert Rooduijn dat ook populistische attitudes een rol spelen: kiezers die geloven dat "het volk" wordt verraden door een corrupte elite, hebben een grotere kans om op PRRP te stemmen. Een vergelijking tussen verschillende Europese landen toont aan dat de electorale basis van PRRP sterke overeenkomsten vertoont: in alle onderzochte landen zijn anti-immigratie en euroscepticisme de belangrijkste thema's die PRR-kiezers verenigen. Tot slot blijkt uit het artikel van Hartevelde en collega's (2021) dat PVV-aanhang in Nederlandse steden sterk samenhangt met recente toename van niet-Westerse immigranten. Dit ondersteunt de hypothese dat meer immigratie in een regio anti-immigratieattitudes versterkt, wat mogelijk vertaald kan worden in stemgedrag. PVV-kiezers in Nederland worden sterk gemotiveerd door het anti-immigratiebeleid van de partij en de wens om de zichtbaarheid van de islamitische religie te beperken. Deze kiezers zien immigratie als een bedreiging voor de Nederlandse cultuur en sociale cohesie (Van der Brug & Fennema, 2009). Deze thema's (zoals immigratie, nationale identiteit of euroscepticisme) resoneren sterk in bepaalde lokale contexten, vooral waar gevoelens van culturele dreiging of verlies van nationale controle leven (Rooduijn, 2017).

2.3. Politieke ontevredenheid

Dit model legt de nadruk op politieke ontevredenheid als drijvende kracht achter PRR-steun. Kiezers die het vertrouwen in de gevestigde politiek verliezen, zoeken alternatieven in partijen die zich profileren als "stem van het volk". Deze ontevredenheid kan voortkomen uit economische stagnatie of onzekerheid, een gevoel van verlies van nationale identiteit, sociale ongelijkheid, etc. (Rooduijn et al., 2016). In een onderzoek naar PRRP in westerse democratieën zien we dat de stemopkomst wordt aangedreven door politieke onvrede en als tegenreactie op snelle maatschappelijke veranderingen,

zoals globalisering (bv. idee van banenverlies), immigratie en de opkomst van progressieve waarden (bv. genderneutraliteit). Burgers voelen zich niet meer vertegenwoordigd door traditionele partijen en keren zich tot populistische partijen die zich presenteren. De opkomst van populisme is een reactie van groepen, vaak ouderen, religieuzen en laagopgeleiden, die zich hechten aan traditionele waarden (Guth & Nelsen 2019; Danieli et al., 2022). De "elite" ondermijnt deze waarden, dus de groepen keren zich tegen de gevestigde orde en neigen vaker naar autoritair-populistische partijen. Dit fenomeen noemen ze *cultural backlash* (Norris & Inglehart, 2019). Stemmen op PRRP kan dus in sommige gevallen gezien worden als uiting van ongenoegen over politiek falen. Hierdoor is het politieke ontevredenheid-model in deze studie een belangrijke toevoeging.

Daarnaast biedt "lokale marginalisatie" een inzicht in de psychologische en sociale dynamiek achter stemgedrag binnen dit model (Harteveld et al., 2021). Het resultaat is namelijk vaak een gevoel van verwaarlozing en politieke ontevredenheid onder de bewoners (Bock, 2016, pp. 556-558). Höhne, Kölzer en Träger (2025) stellen dat bevolkingsdaling niet enkel leidt tot nieuwe verhoudingen in de bevolking, maar ook tot psychologische en politieke gevoelens van onvrede bij bewoners in perifere gebieden. Dit voedt anti-establishmentstemgedrag. Dit model haakt daarmee ook in op het antidemocratische aspect van PRRP. Zo zien we in Nederland dat wantrouwen in politieke instituties een sterke voorspeller is van steun voor extreemrechtse partijen (Lubbers & Scheepers, 2000). Populistische attitudes, zoals de overtuiging dat "het volk" wordt verraden door corrupte elites, blijken sterk gecorreleerd met PVV-steun, ongeacht de regio (Akkerman et al., 2014). In landelijke regio's waar publieke diensten verdwijnen en sociale voorzieningen onder druk staan, zien we een toename van wantrouwen tegenover "de politiek", wat dit model theoretisch erg onderbouwd maakt (Bock, 2016, pp. 556-558).

2.4. Andere modellen

Het is belangrijk om te erkennen dat er nog andere modellen zijn die stemgedrag trachten te verklaren. Het *rational choice model* werd hierboven al kort aangehaald. Dit soort modellen zijn minder geschikt in de context van dit onderzoek, aangezien ze vertrekken vanuit kiezers die hun stem baseren op overheidsbeleid of een strikt rationele kosten-batenanalyse, wat minder aansluit bij het profiel van PRR-stemmers zoals dat in de literatuur wordt geschetst. Maar ook andere modellen binnen de politieke wetenschappen, lijken minder van toepassing op PRRP. Zo zijn het *retrospective voting model* en *prospective voting model* minder bruikbaar, want deze beschrijven stemmen op basis van recente acties van politici *in office* en uitkomst van het gevoerde beleid, zowel als hoe de kiezer denkt dat een kandidaat zich zal gedragen of presteren, eens verkozen (Stiers, 2019, pp. 2-3).

Een ander model, genaamd *accountability voting*, verwijst naar een vorm van stemgedrag waarbij kiezers politici of partijen afrekenen op hun prestaties tijdens de voorbije legislatuur. Kiezers beoordelen hierbij beleidsresultaten en stemmen op basis van tevredenheid of ontevredenheid met het gevoerde beleid (Stokes, 2001, pp. 1-27). In dit model fungeert stemmen als een mechanisme van democratische verantwoording, waarbij politici worden beloond of afgestraft voor hun beleidsdaden. Aangezien dit model goed past bij gevestigde partijen, die effectief verantwoording moeten afleggen

voor gevoerd beleid, is het minder toepasbaar op de context van radicaal rechtse partijen. Deze partijen zijn zelden of nooit in de regering geweest en profileren zich juist als anti-establishment en buiten het systeem (Norris & Inglehart, 2019). Daarom is accountability voting als verklaringsmodel minder geschikt om het succes van PRRP te analyseren. Ook modellen zoals het sociale transitie-model van politieke keuzes, voor het eerst gepubliceerd door Berelson, Lazarsfeld and McPhee (1954), zijn minder van toepassing, omdat het hier gaat over een relatief nieuwe partij die geen diepere wortels van socialisatie kent, die van de ene op de andere generatie werden doorgegeven. Dit onderzoekt een waarneming van één moment in de tijd, eerder dan een vergelijkend onderzoek of een evolutie doorheen de tijd.

Ten slotte wijst recent Europees onderzoek op de noodzaak om stemmodellen dynamischer en contextspecifieker te interpreteren. Deze modellen bieden een geïntegreerd kader dat zowel de lokale spreiding van radicaal rechts stemmen, als de verschillende motieven achter stemgedrag binnen Vlaanderen plausibel kan verklaren. We hebben de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de huidige literatuur omtrent PRRP in Vlaanderen. Hoewel het ook nodig is om -voor de haalbaarheid van het onderzoek- een afbakening te maken, is het belangrijk om vanuit een breed theoretisch kader te vertrekken: zo vormt deze studie niet alleen een theoretisch fundament, maar ook een analytisch vertrekpunt voor de volgende sectie. In wat volgt worden de concrete factoren besproken die samenhangen met PRRP-stemgedrag in Vlaanderen.

3. Factoren die PRR-stemgedrag beïnvloeden

Verschillende studies tonen aan dat lokale en structurele factoren op gemeentelijk of lokaal niveau een belangrijke rol spelen in het verklaren van steun voor populistisch radicaal rechtse partijen (PRRP) in Europa. Deze partijen, gekenmerkt door nationalistische, anti-immigratie en anti-establishmentposities, vinden electorale steun onder burgers die zich economisch of cultureel bedreigd voelen, of die een diepe onvrede ervaren met het bestaande politieke systeem (Eatwell & Goodwin, 2018; Norris & Inglehart, 2019). Op basis van de opdeling in stemmodellen kunnen we gemeentelijke determinanten van PRRP-stemgedrag onderverdelen in drie categorieën: sociaaleconomische context, demografische en culturele factoren, en institutionele ontevredenheid. Deze factoren bouwen voort op de drie theoretische modellen van Harteveld en collega's (2021): het sociostructurele model, het Policy-voting model en het politieke ontevredenheid-model. In wat volgt wordt elk van deze kaders besproken aan de hand van bijbehorende gemeentelijke kenmerken.

3.1 Sociostructurele factoren: sociaal-economisch

Het sociostructurele model verklaart stemgedrag op basis van compositiekenmerken zoals sociaal-economische klasse of opleiding. Verschillende onderzoeken tonen aan dat toenames in PRRP-stemgedrag in Europa, sterk verband houden met toegenomen wereldwijde economische onzekerheid. Deze relatie blijft robuust na controle voor mogelijke verstoringende factoren zoals economische groei, werkloosheid en sociale uitgaven (Gozgor et al., 2021). Volgens het

sociostructurele model leidt economische kwetsbaarheid tot negatieve gevoelens van uitsluiting en onzekerheid, waardoor burgers vatbaarder worden voor populistische boodschappen (Swank & Betz, 2003; Gidron & Hall, 2017). Dit leidt vaker tot frustratie bij laaggeschoolden en personen die economisch zwakker staan, omdat zij een disproportioneel nadeel ondervinden van zaken als werkloosheid. In tijden van crisis komen zij er ook het minst makkelijk weer bovenop (Catalano & De Witte, 2024; Huyse, 2013, pp. 30-39). In gebieden met veel vergrijzing, waar weinig jongeren overblijven, is er het gevoel van economische en sociale achteruitgang (Van Gent et al., 2014). Het idee dat jongeren uit een gemeente of wijk vertrekken, wordt hier soms geassocieerd met een gevoel van achteruitgang (OECD, 2019).

Meer concreet zal dit zich weerspiegelen in indicatoren zoals de werkloosheidsgraad: gemeenten met hoge werkloosheidscijfers blijken in meerdere studies een hogere mate van PRRP-steun te kennen, vooral wanneer structurele werkloosheid samengaat met beperkte toekomstperspectieven (OECD, 2018). Op plekken waar het niet goed gaat op economisch vlak, zien we vaak een samenhang tussen de werkloosheidsgraad en minder sociale mobiliteit. Ook dit werd vaak in correlatie onderzocht met PRR-stemmen, waarbij onderzoek aantoont dat de combinatie tussen economische nadelen en beperkt toekomstperspectief een voedingsbodem vormen voor stemmen naar PRRP in het westen, vaak gezien als proteststem (Rooduijn, 2020; Hooghe & Dassonneville, 2018). Ook een lager gemiddeld inkomen of relatieve armoede op lokaal niveau correleert met hogere steun voor radicaal rechts, zeker in combinatie met het idee dat de overheid tekortschiet in dienstverlening (Lubbers et al., 2003). Recent onderzoek benadrukt dat regio's die economisch en institutioneel "vergeten" worden, vaak plattelandsgebieden of voormalige traditionele industriën, een voedingsbodem vormen voor proteststemmen. PRRP's spelen in op het gevoel van achterstelling door zich te profileren als de stem van de "achterblijvers" -hetgeen Harteveld de "losers of globalization" noemt- die zich benadeeld voelen door regerende politici en globaliseringsprocessen (Rodríguez-Pose, 2017; Harteveld et al. 2021). Onderzoek in Duitsland toont aan dat er een significante positieve relatie bestaat tussen bevolkingsdaling en de stem voor de PRRP, waarbij zowel een kortetermijn- als langetermijndaling dit kan teweegbrengen (Höhne, Kölzer & Träger, 2025).

Tot slot is er ook fenomeen van subjectieve armoede, dat kan ontstaan door vergelijking met anderen (bv. via sociale media) of door dalende levensstandaarden, zelfs zonder absolute armoede. Dit verklaart soms waarom sommige gemeenten met stabiele economische indicatoren toch hoge PRRP-steun vertonen (OECD, 2019). In combinatie met een minder sterk sociaal vangnet, versterkt dit het narratief van PRRP over een "corrupte elite" (Swank & Betz, 2003). Uit Margalit (2019) blijkt dat economische onzekerheid zich niet vaak vertaalt in steun voor economisch links beleid. In plaats daarvan leidt het idee van status- en jobverlies, bijvoorbeeld door automatisering van arbeid, tot een verschuiving naar cultureel populisme. Een ander onderzoek toont ook aan dat bevolkingsdalingen geen verband houden met meer steun voor economisch links, maar wel voor PRRP (Höhne, Kölzer & Träger, 2025). Deze partijen reiken namelijk een oplossing aan waarbij complexe economische problemen kunnen worden opgevangen "door het beschermen van de eigen cultuur". Zo blijkt uit

Vlaams onderzoek dat PRRP-stemmers zich niet zozeer in absolute armoede bevinden, maar wel het gevoel hebben dat "het systeem tegen hen werkt" (Abts et al., 2015).

3.2 *Policy-voting*: demografische en culturele factoren

In het *Policy-voting* model kiezen burgers voor partijen waarvan de beleidsstandpunten overeenstemmen met hun eigen voorkeuren, wat in het geval van PRRP vaak thema's zoals immigratie, nationale identiteit en culturele homogeniteit zijn (Rooduijn, 2017). Hierbij speelt culturele diversiteit in een land of gemeente dus een grote rol. Gemeenten met een hoger aandeel inwoners met een niet-Europese achtergrond vertonen in sommige studies meer steun voor PRRP. Dit verschil is vooral het geval wanneer de aanwezigheid gepolitiseerd of als bedreigend gepercipieerd wordt (Eatwell & Goodwin, 2018). Dit fenomeen zien we vooral in stedelijke gebieden met veel migratie (Rodríguez-Pose, 2018). Een ander effect vindt plaats wanneer we een recente toename van migratie waarnemen. Het is niet enkel het absolute aandeel, maar vooral een plotse toename van migratie die blijkt samen te hangen met electoraal succes van PRRP (Harteveld et al., 2021; Rydgren, 2007). Een kanttekening hierbij is echter dat het moeilijk is hier een oorzaak-gevolg aan te koppelen, omdat anti-immigrantensentiment en elitekritiek met elkaar verweven zijn geraakt, omdat "ze consequent samen gepolitiseerd zijn" (Harteveld et al., 2021, p. 456). In Europa hebben sommige gemeenten, waar PRRP hoog scoren, een zeer laag aandeel aan migranten. Daar kan dus het fenomeen "lokale marginalisatie", waarbij bepaalde gebieden te maken krijgen met een afname van economische en sociale middelen, mogelijk een verklaring bieden voor zowel anti-immigranten houdingen, als populistische houdingen (OECD, 2019). Dit hangt overigens samen met het sociaaleconomische aspect.

Naast migratie, is criminaliteit een demografische factor die een rol speelt in de PRR-literatuur in Europa. Zo werd onderzocht wat de correlatie is tussen PRRP-stemgedrag en criminaliteit, en er blijkt geen sterke correlatie tussen het aandeel migranten en objectieve criminaliteitscijfers in West-Europa (Coffé et al., 2007). Het lijkt er dus op dat vooral de perceptie van onveiligheid, eerder dan objectieve criminaliteitscijfers, PRRP-stemgedrag versterken (Rydgren, 2007; Heiberger et al., 2022). Zo rapporteert Statbel (2024) dat gemeenten met een hoger migratieaandeel in Vlaanderen niet per se meer criminaliteit kennen. In de paper van Heiberger, Kaffai en Remer (2022) wordt benadrukt dat PRRP's strategisch gebruikmaken van criminaliteitsnarratieven, vooral in gebieden met een hogere migrantenpopulatie, om electorale winst te behalen. Laagopgeleiden zijn vatbaarder voor populistische narratieven: zij identificeren zich vaker met deze retoriek van PRRP over de "gewone man" (Van der Brug & Fennema, 2009, p. 598), consumeren vaker nieuws via sociale media met emotioneel geladen boodschappen (Newman et al., 2023, p. 45) en hebben minder vaardigheden om desinformatie te herkennen (Hameleers et al., 2020, p. 653). Dit leidt ons tot een derde demografische factor, namelijk opleidingsgraad. In gemeenten met een lager aandeel aan hoger opgeleiden is er vaker sprake van hogere PRRP-stempercentages. De relatie tussen opleidingsniveau en PRRP-steun is onder meer het resultaat van politieke vervreemding onder laagopgeleiden (Norris, 2005). Ook werken laagopgeleiden vaker in sectoren die concurreren met migranten, wat bij kiezers van PRRP gevoelens van onrechtvaardigheid kan aanwakken (Autor et al., 2016).

Ook de geografie van een gemeente kan invloed hebben op stemgedrag, zowel op vlak van stedelijkheidsgraad als ligging. De toename van het aantal immigranten en hun nakomelingen, verklaart in stedelijke gebieden de anti-immigrante (en deels populistische) houdingen. In plattelandsgebieden verklaart dit vaak niet vanwaar het stemgedrag afkomstig is, door het lagere migratie-aandeel (Harteveld et al., 2021; Coffé et al., 2007). Zoals eerder besproken, vertonen rurale en semirurale gebieden vaker PRR-stemgedrag, mede door processen van marginalisatie, leegloop en dalende publieke dienstverlening (Bock, 2016; OECD, 2019). Een recente studie suggereert ook dat geografische nabijheid van andere gemeenten met veel PRRP-stemmers tot *spill-over* effecten kan leiden, waarbij steun voor PRRP in naburige gemeenten invloed heeft op het lokale stemgedrag. Dit is het geval omdat keuzes in naburige gemeenten worden beïnvloed via gedeelde normen en netwerken, en ook omdat nabije gemeenten met vergelijkbare sociaaleconomische profielen gelijkaardige stempatronen vertonen. Tot slot kan de media-aandacht over lokale successen van PRRP in buurgemeenten ook hun zichtbaarheid versterken (Essletzbichler et al., 2021).

Demografische kenmerken van inwoners van een regio, hebben een significante invloed op stemgedrag, en zijn soms voorspellers van stemgedrag. Zo kan de leeftijd van de kiezer het PRR-stemgedrag deels verklaren: oudere generaties hechten meer waarde aan traditionele waarden, zijn om nostalgische redenen ontvankelijker voor anti-establishmentretoriek, en zijn gevoeliger voor beleid dat pensioenen beschermt (Rydgren, 2008; Arzheimer, 2018). Hoewel oudere kiezers lange tijd als kernpubliek golden voor PRRP, is de relatie tussen leeftijd en stemgedrag niet lineair. Recent onderzoek duidt op PRRP-steun bij jongere groepen die vaak uit protest of via online mobilisatie de uiteinden van het politieke spectrum opzoeken (Arzheimer, 2018; Milosav et al., 2025). Dit wijst echter vooral op jonge mannen: zij stemmen ruim twee keer zo vaak op deze partijen vergeleken met jonge vrouwen, namelijk 34% tegenover 11% (iVOX, 2024). Dit hangt echter samen met een genderkloof in zowel culturele, als economische waarden. Vrouwen hebben vaker progressieve culturele waarden, terwijl mannen dit vaker zien als identiteitsverlies door "woke"-normen (Kalmar, 2022; Fielitz & Marcks, 2020). Jonge mannen die op PRRP stemmen hebben meer voeling met anti-immigratieattitudes en vertonen eigenschappen als gezagsgetrouwheid en politiek cynisme (Mayer, 2015). Er is literatuur dat suggereert dat, na controle voor andere demografische variabelen, deze genderkloof in bepaalde landen, zoals Frankrijk, minder groot zou kunnen zijn dan aanvankelijk gedacht (Mayer, 2015). Op economisch vlak wordt dit deels verklaard doordat mannen zich bedreigd voelen door toenemende concurrentie op de arbeidsmarkt (dit gevoel kan mogelijks zowel migranten, als vrouwen ter oorzaak nemen) en percepties van statusverlies (Milosav et al., 2025).

3.3 Politieke ontevredenheid: institutionele en psychologische factoren

Het stemgedrag ten gunste van PRRP kent ook belangrijke psychologische factoren. Het politieke ontevredenheid-model benadrukt de rol van wantrouwen, cynisme en het gevoel van uitsluiting in het stemgedrag van burgers. Gemeenten met kenmerken die wijzen op lage maatschappelijke betrokkenheid en weinig politiek vertrouwen vormen een vruchtbare grond voor PRRP (Norris & Inglehart, 2019). In verschillend onderzoek wordt dit weerspiegeld in de opkomst bij verkiezingen:

gemeenten met lage opkomstcijfers kunnen geïnterpreteerd worden als contexten van politieke vervreemding, waar burgers zich niet vertegenwoordigd voelen en naast niet stemmen, ook proteststemmen uitbrengen (Putnam, 2007; Rooduijn, 2017; Hooghe & Stiers, 2022). Daarnaast worden gemeenten met minder sociale cohesie -met name lage verbinding met de buurt, weinig sociaal vertrouwen en beperkt verenigingsleven- in de literatuur geassocieerd met verhoogde steun voor populistische en anti-establishmentpartijen (Putnam, 2007). PRRP-stemmers hebben het gevoel dat “de elite”, bestaande uit politici, rechters, journalisten en Europese instellingen, niet langer het volk vertegenwoordigt, maar vooral hun eigen belangen dient. Het politieke systeem is dus niet langer legitiem (Abts & Rummens, 2007; Mudde, 2004). Ook in Vlaanderen scoort het electoraat van PRRP het hoogst op “politiek cynische ingesteldheid”, in vergelijking met electoraten van andere partijen (Abts et al, 2015, pp. 23-24). Daarnaast formuleren PRRP-stemmers een uitgesproken democratische kritiek. Ze verwerpen niet het principe van democratie *an sich*, maar wel de manier waarop het systeem functioneert: veelgehoorde kritiek is dat het te indirect, complex of traag werkt, en er te veel macht uit gaat naar instellingen. Kiezers van PRRP scoren hoger op de wens voor rechtstreekse vormen van democratie, zoals bijvoorbeeld via referenda, en op wens tot charismatisch leiderschap (Bedock et al., 2022). Hoewel economische lokale factoren meespelen, is stemmen op PRRP zelden een vorm van economische systeemkritiek: economische kritiek is louter redistributief, en niet gericht tegen het kapitalisme zelf (Rydgren, 2007).

Een andere gekende verklaring voor steun aan PRRP is het gevoel van culturele bedreiging. In een samenleving waarin globalisering en pluralisme toenemen, ervaren sommige kiezers deze evoluties als een verlies van vertrouwde omgeving. Meeusen en collega's (2023) merken op dat er aan polarisering en radicalisering vaak een perceptie van bedreigde identiteit aan de grondslag ligt. Dit sluit aan bij eerder onderzoek dat stelt dat de voorkeur voor radicaal-rechts niet enkel voortkomt uit economische bedreiging, maar in sterke mate uit *perceived cultural threat* (Lucassen en Lubbers, 2011, p. 548). PRRP-kiezers scoren hoger op “individualisme” en hebben dan ook een grotere neiging om intolerante trekken te vertonen (Abts et al., 2015; Stenner, 2005). Laagopgeleiden zijn minder blootgesteld aan postmaterialistische waarden, die in hoger opgeleide kringen vaak al erkend zijn: “Lower-educated voters are more likely to cling to traditional social norms and national identity as anchors in a rapidly changing world” (Norris & Inglehart, 2019, p. 89). Daarbij speelt feitelijke migratie in een gebied soms slechts een beperkte rol: PRRP creëren vaak een gevoel van existentiële dreiging (Krastev & Holmes, 2020).

Naast identitaire overwegingen is ook de behoefte aan stabiliteit cruciaal. Individuen met een verhoogde behoefte aan veiligheid en conformiteit zien autoritaire ideologieën als een soort afweermechanisme (Duckitt, 2001; Feldman, 2003). Personen gaan door fenomenen als globalisatie en maatschappelijke veranderingen opzoek naar eenvoudige verklaringen. PRRP bieden dergelijke ‘cognitieve shortcuts’ door complexe problemen te reduceren tot eenvoudige standpunten en narratieven van ‘wij’ versus ‘zij’. Deze vereenvoudiging sluit aan bij een psychologische behoefte aan orde: “radicaal-rechts biedt een gestructureerd kader waarin morele zekerheid wordt hersteld” (Abts et al., 2015, p. 23). Autoritarisme of gezagsgetrouwheid vertoont zich dan ook vooral “dynamisch”: het

is niet permanent aanwezig, maar wordt geactiveerd in bepaalde contexten van ambiguïteit (Stenner, 2005). In recent onderzoek bij jongeren wordt aangetoond dat “autoritaire persoonlijkheidskenmerken” significant correleren met steun voor PRRP gedachtegoed, vooral wanneer deze attitudes samengaan met eerder besproken wantrouwen tegenover instellingen en diverse leefwerelden (Meeusen et al., 2023, p. 45).

Bij deze persoonsgebonden factoren functioneren media soms als versterkers van percepties en *frames*. Cross-nationaal onderzoek toont aan dat zowel klassieke als digitale media populistische partijen electorale kansen bieden, door het versterken van bedreigingsnarratieven, of de overrepresentatie van thema's (zoals criminaliteit, migratie en normafwijking). Sociale media versterken daarnaast het effect via algoritmische filtering en ‘*echo chambers*’, waarin gebruikers vooral informatie ontvangen die binnen hun denkbeeld past, en dus hun bestaande overtuigingen bevestigt (Esser & Hopmann, 2017). Het is echter belangrijk om op te merken dat media in Vlaanderen nagenoeg gelijk wordt gedisturbeerd, wat het juist zo interessant maakt om de bestaande lokale verschillen hierin te onderzoeken.

4. Afbakening populistisch radicaal rechts in Vlaanderen

Over heel Europa vormen PRRP een meer en meer distinctieve partijfamilie binnen het politieke landschap. Dit past eveneens binnen een trend van electorale verliezen van traditionele partijen binnen West-Europa (Luybaert, 2019). Deze partijen hebben een herkenbaar ideologisch profiel en vaak overlappende beleidsprioriteiten: ze combineren kenmerken als nationalisme, autoritarisme en populisme. De opkomst van PRRP wordt mede in verband gebracht met maatschappelijke veranderingen zoals globalisering, migratie, en een toenemende kloof tussen burgers en politieke instellingen (Newth, 2021; Brodziak & Abram, 2023). Ze presenteren zich als de enige ware vertegenwoordigers van een homogeen “volk”, tegenover corrupte elites (Mudde, 2007; Norris & Inglehart, 2019). Vlaams Belang wordt in de academische literatuur algemeen erkend als een typisch voorbeeld van een populistisch radicaal rechtse partij in Vlaanderen (Coffé et al., 2007). Dit maakt de partij bijzonder geschikt als casus om de aantrekkingskracht van PRRP op lokaal niveau te analyseren. Als laatste onderdeel van de literatuurstudie is het daarom nuttig om Vlaams Belang te identificeren en in haar geheel te kunnen begrijpen als PRRP (van Haute & Pauwels, 2016), zodat de specifieke kenmerken ervan als mogelijke verklaring kunnen dienen in het empirisch luik van dit onderzoek. Hieronder geef ik de kenmerken mee, die ook kunnen bijdragen tot beter begrip van stemgedrag in Vlaamse gemeenten.

Vlaams Belang is een radicaal rechtse partij met een uitgesproken Vlaams-nationalistische visie. De partij vindt haar oorsprong in de Volksunie (VU), die het Vlaams-nationalisme combineerde met een federalistisch programma. Interne spanningen binnen de VU leidden tot de oprichting van Vlaams Blok in 1978, na de crisis rond het Egmontpact (Sanders & Devos, 2008; Noppe & Wauters, 2002). Na naamswijziging blijft Vlaams Belang grotendeels dezelfde koers varen. Vlaams Belang volgt een

radicalere koers dan de N-VA, die eveneens voortkwam uit de VU: ze streeft openlijk naar een onafhankelijke Vlaamse staat, waarbij confederalisme als onvoldoende wordt beschouwd. De partij wenst dus de gehele Belgische staatsstructuur te veranderen, wat een anti-systeem kenmerk is (Een Onafhankelijk Vlaanderen, z.d.). Doorheen de jaren radicaliseerde de partij verder, mede door de migratiecrisis. Ze gebruikt een rechts discours om economisch kwetsbare groepen aan te spreken en stelt dat migranten te veel sociale voorzieningen gebruiken (Rydgren & Ruth, 2013). In Europa zien we dat PRRP de angst voor verandering vaak linken aan de aanwezigheid van migranten (Krastev & Holmes, 2020). Vlaams Belang verzet zich fel tegen multiculturalisme en verspreidt complottheorieën zoals "omvolking", een term vanuit Nazi-Duitsland, die opnieuw ingevuld werd (Humo, 2023). Onderzoek van Abts en collega's (2015) naar het kiespubliek van Vlaams Belang wijst uit dat zij opvallend hoog scoren op ethnocentrisme. Daarnaast neemt de partij uitgesproken rechtse standpunten in tegen LGBTQ+-rechten, zoals bijvoorbeeld tegenstemmen om LGBTQ+-discriminatie van Hongarije te veroordelen. Hierbij hanteren ze christelijk conservatisme als argument: "Christelijk conservatisme heeft niets te maken met LGBTQ-haat, maar alles met liefde voor de hoeksteen van een samenleving: het kerngezin" (Vlaams Belang, 2023). Ook worden er volgens de partij in Vlaanderen te weinig kinderen geboren per vrouw en wil men terug naar een meer traditionele rollenverdeling ("Verkiezingsprogramma Vlaams Belang", 2024, p. 56).

Naast radicaal rechts, is Vlaams Belang ook populistisch. Populisme wordt vaak herkend aan de polariserende manier van aan media doen met eenduidig taalgebruik op een cynische manier. Definities van populisme als beweging of slechts als een communicatiestijl, blijken echter uit eerder onderzoek onvoldoende (Betz & Johnson, 2004, p. 316). In dit onderzoek gebruiken we de definitie van populisme als "dunne" ideologie van Cas Mudde: "An ideology that considers society to be ultimately separated into two homogeneous and antagonistic groups, 'the pure people' versus 'the corrupt elite', and which argues that politics should be an expression of the *volonté générale* of the people" (Mudde, 2004, p. 543). Als populistische partij stelt Vlaams Belang dus dat de macht bij "het volk¹" hoort en dat de politieke elite deze onrechtmatig heeft afgenomen (Van der Eecken, 2022). Dit anti-systeemdiscours wordt versterkt door verzet tegen "woke"² en de "linkse" consensusdemocratie die niet werkt (Rooduijn et al., 2016; Verkiezingsprogramma Vlaams Belang, 2024). Hun Verkiezingsprogramma (2024) stelt bijvoorbeeld dat "woke nieuwe maatschappelijke tegenstellingen uitvindt om een nieuwe marxistische klassenstrijd te kunnen voeren, gericht tegen het leven en de cultuur van de gewone westerling. Woke vergiftigt onze samenleving" (p.76). De strategie is dus gericht op zich afzetten tegen het bestaande beleid, en het insinueren dat zijzelf de enige ware

¹ "Het volk" staat tussen aanhalingstekens omdat dit een empty signifier of een leeg concept is, dat door de populist zelf wordt ingevuld voor een "wij-zij"-opdeling (Laclau, 2005).

² De term "woke" verwijst volgens Van Dale naar de alertheid of bewustzijn voor sociaal onrecht, raciale vooroordelen en andere vormen van mogelijke discriminatie, maar heeft hier een gepolitiseerde en negatieve connotatie.

vertegenwoordiger zijn van het volk (Betz & Johnson, 2004; Freedon, 1996). De “dunne” ideologie³ van Vlaams Belang wordt aangevuld met radicaal rechtse en conservatieve aspecten, zoals hierboven beschreven (van Haute & Pauwels, 2016). Onderzoek van 2014 wijst uit dat Vlaams Belang-kiezers opvallend meer autoritair en repressief zijn dan kiezers van andere partijen. Afwijkende meningen zijn ongewenst en er is minder ruimte voor inspraak (Abts et al., 2015, p. 24). Dit maakt Vlaams Belang tot een klassiek voorbeeld van een partij die zowel ideologisch als communicatief stevig verankerd is in de traditie van het Europese populistisch radicaal rechts.

5. Onderzoeksvragen en hypothesen

I.: “Welke gemeentefactoren hangen samen met het succes van populistisch radicaal rechtse partijen in Vlaamse gemeenten anno 2024?”

- i. “In welke mate hangen de indicatoren positief of negatief samen met het stemgedrag op PRRP?”

In de literatuur gingen we dieper in op de factoren die het stemgedrag op populistisch radicaal rechtse partijen (PRRP) kunnen verklaren. Vanuit deze inzichten formuleren we enkele voorzichtige hypothesen, namelijk dat sommige gebieden in Vlaanderen elk een unieke combinatie van kenmerken vertonen die bijdraagt aan dit type stemgedrag. Zo vertonen de gemeenten in de Denderstreek meer PRR-attitudes, wat deels kan samenhangen met hogere migratiecijfers in combinatie met absolute of relatieve sociaaleconomische achteruitgang. In het gebied rond Antwerpen richting de Kempen, en in de gemeenten rond de Westhoek, lijkt lokale marginalisatie een belangrijkere rol te spelen: door diverse oorzaken blijven deze regio's economisch en sociaal achter, wat leidt tot meer politieke ontevredenheid onder de bevolking. Dit sluit gedeeltelijk aan bij het politieke ontevredenheidsmodel. In beide gevallen is het belangrijk te benadrukken dat het sociostructurele aspect, met name de sociaaleconomische achteruitgang, zowel relatief als absoluut kan zijn. Door de meerlagigheid van dit verklaringsmodel in acht te nemen, wordt hopelijk duidelijk dat het geheel van factoren samen een sterke samenhang kan vertonen met PRRP-stemgedrag. Het opstellen van hypothesen is in dit onderzoek echter uitdagend, omdat het onderzoek een brede reikwijdte heeft en de genoemde regio's in de eerste plaats descriptief zijn afgebakend.

METHODOLOGIE

³ Dit betekent dat het niet hetzelfde niveau van complexiteit heeft als bijvoorbeeld het socialisme, en kan het gemakkelijk worden geassocieerd met andere “volle” ideologieën, die minder gelimiteerd zijn in hun standpunten (Freedon, 1996, pp. 98–100).

1. Onderzoeksopzet

Dit onderzoek beoogt om een beter inzicht te verwerven in de gemeentelijke determinanten van populistisch radicaal rechts (PRRP) stemgedrag in Vlaanderen. Het vult daarmee een hiaat in de bestaande Vlaamse literatuur, waarin de structurele, gemeentelijke context vaak onderbelicht blijft. Deze studie kiest voor een meerlagige benadering met daarin drie modellen; de actuele golf van PRRP-stemgedrag werd in Vlaanderen nog niet op deze manier onderzocht. Ten slotte is het doel om het verschil inleidend te beschrijven binnen Vlaamse regio's, bestaande uit enkele gemeenten waar opvallend meer op PRRP werd gestemd in 2024. Door de structurele verschillen met elkaar te vergelijken, wens ik tot een vollediger begrip te komen van PRR-stemmen.

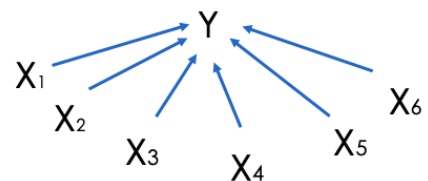
Om dit te realiseren, wordt geopteerd voor een kwantitatieve onderzoeksbenadering. Deze keuze komt voort uit het doel om een meer generaliseerbaar inzicht te krijgen in patronen van stemgedrag over de verschillende gemeenten heen. Kwantitatief onderzoek laat toe om grootschalige databanken te analyseren, zodat de gegevens van de driehonderd Vlaamse steden en gemeenten kunnen bekeken worden aan de hand van gemeentefactoren. Meer bepaald is het een cross-sectioneel onderzoek dat verschillen of verbanden tussen variabelen onderzoekt, gemeten op één tijdstip of binnen een beperkte periode (Bryman, 2016). Het is belangrijk om zoveel mogelijk cases te toetsen. Hierdoor kunnen mogelijke patronen in deze variabelen geïdentificeerd worden die samenhangen met de populariteit van PRRP (Bryman, 2016; Panke, 2018). In dit kwantitatief onderzoeksopzet kunnen we, na het synchroniseren en uitvoerig controleren van de datasets, verscheidene statistische analyses uitvoeren. Met een multivariate regressieanalyse wordt per indicator nagegaan of er een verband is met het stemgedrag voor PRRP. Daarnaast wordt bekeken in welke mate het meerlagige model samenhang kan aantonen.

1.1 Onderzoekseenheden en populatie

In dit onderzoek zijn Vlaamse gemeenten de statistische eenheid. Dit onderzoek volgt een cross-sectioneel onderzoeksdesign, waarbij recente gegevens voor alle variabelen op gemeentelijk niveau worden gebruikt. Dit uitte zich in gegevens van de periode 2021 tot 2024. Met een *outcome-centric research design, Y-centered*, beogen we het verklaren van belangrijke politieke evenementen. Hierbij kan het resultaat van bepaalde politieke beslissingen worden verklaard of voorspeld (Panke, 2018).

In dit geval gaat het echter louter om de samenhang met stemresultaten. Het stelt ons wel in staat om geavanceerde statistische analyses uit te voeren via RStudio en SPSS. De statistische eenheden zijn de gemeenten, met als afhankelijke variabele het percentage stemmen op PRRP. Voor elke gemeente bekijken we als onafhankelijke variabelen gekozen indicatoren, die volgens de literatuur mogelijke samenhang kennen. De regressie moet stapsgewijs samenhang identificeren tussen variabelen. Zo

Outcome-centric research design (Y-centered)

FIGUUR 2. NOOT. OVERGENOMEN UIT PANKE, 2018.

zouden we dus tot een multivariate regressieanalyse kunnen komen, die aantoont wat het verband is per toegevoegde variabele.

2. Gegevensverzameling

Kwantitatief onderzoek heeft het voordeel om op een rechtlijnige en objectieve manier grote datasets te onderzoeken. Dit is mogelijk voor Vlaanderen, omdat alle gemeenten worden meegenomen in de gegevens van de Vlaamse Overheid. Deze bestaande datasets worden nauwkeurig gedocumenteerd en geregistreerd, in een kwantiteit die anders erg moeilijk te onderzoeken is. Daarnaast zijn het publieke gegevens, waardoor onderzoek kan worden herhaald voor consistentie. Dit helpt bij het identificeren van patronen tussen variabelen, waardoor generaliseerbare conclusies kunnen worden getrokken. De gegevensverzameling richtte zich op het verzamelen van objectieve, structurele kenmerken van Vlaamse gemeenten. Per variabele werden steeds de meest recente beschikbare gegevens behouden.

2.1 De dataverzamelingsprocedure

De publieke gegevens die gebruikt worden voor dit onderzoek, zijn terug te vinden via:

1. **Statbel:** Statbel is het statistiekbureau van de federale Overheid (Binnenlandse Zaken). Het statistiekbureau bekomt en verspreidt pertinente cijfers over België, zowel economische, demografische, als geografische gegevens (Statbel, z.d.). Deze administratieve databronnen zijn vooral bruikbaar voor socio-economische indicatoren per gemeente, zoals bijvoorbeeld werkloosheidsgraad, maar ook stemverhoudingen van de verkiezingen in 2024.
2. **Gemeente-Stadsmonitor:** De Gemeente-Stadsmonitor is een datamonitor die de ruime omgeving van elke Vlaamse gemeente en stad in beeld brengt. De monitor bevat meer dan 400 indicatoren of -cijferreeksen, alsook een driejaarlijkse burgerbevraging (Gemeente-Stadsmonitor, z.d.). De gegevens op gemeentelijk niveau zijn terug te vinden in Excel-bestanden per thema en bestaan uit registers of surveys.
 - **Veiligheidsmonitor:** als onderdeel van de Gemeentemonitor zijn er de politieke criminaliteitsstatistieken, gebaseerd op grootschalige surveys en beschikbaar op gemeentelijk niveau. Het bevat o.a. gegevens over de veiligheidsbeleving, het vertrouwen in de politie en de gemelde slachtofferschapservaringen van burgers (Federale Politie, 2024).

Deze bronnen geven toegang tot data die in theorie een aantoonbare link hebben met PRRP-stemgedrag. Daarnaast werd de steekproefomvang bepaald. Statische eenheden werden bepaald op alle 300 Vlaamse gemeenten, waarbij:

- Enkel gemeenten binnen het Vlaams Gewest;
- Enkel data op het niveau van de gemeente(n);
- Eventuele uitsluiting van variabelen die te veel *missing values* of een onbetrouwbare schaalverdeling vertoonden.

De steekproefomvang omvat in principe de Vlaamse gemeenten zoals die bestonden bij de verkiezingen van 2024, vóór de gemeentefusies die vanaf 2025 van kracht zijn (Digitaal Vlaanderen, 2024). Fusiegemeenten zijn in de dataset opgesplitst naar hun oorspronkelijke entiteiten. Een mogelijke beperking van deze aanpak is dat de samengestelde gemeenten binnen een fusie ook kunnen verschillen in socio-economisch of demografisch profiel, waardoor interpretatie op post-fusie niveau niet rechtstreeks mogelijk is. Alle gegevens werden verzameld in 2025, en gestructureerd in een eigen template voor statistische verwerking.

3. Ethisch kader

Dit onderzoek voldoet aan de fundamentele ethische principes voor politiekwetenschappelijk onderzoek, met bijzondere aandacht voor eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid (BPS, 2025). Aangezien het onderzoek gebruikmaakt van publiek beschikbare en geaggregeerde gegevens op gemeentelijk niveau, zijn er geen persoonsgegevens of individuele respondenten betrokken. Er wordt uitsluitend gewerkt met data die niet herleidbaar zijn tot natuurlijke personen. De verwerking van surveydata, zoals afkomstig uit de Stadsmonitor en de Veiligheidsmonitor, respecteert de originele onderzoeksopzet waarin participanten reeds toestemming verleenden voor het gebruik van hun geanonimiseerde antwoorden. In dit onderzoek worden deze gegevens secundair gebruikt, waardoor heridentificatie uitgesloten is (BPS, 2025).

Daarnaast volgt dit onderzoek de richtlijnen van het ethisch protocol van de Universiteit Gent, van de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen. De principes van wetenschappelijke integriteit worden strikt nageleefd. Er wordt gestreefd naar volledige transparantie in methodologische keuzes, reproduceerbaarheid en het vermijden van selectieve rapportering of datamanipulatie. Eventuele beperkingen van het onderzoek worden zo volledig en nauwkeurig mogelijk gerapporteerd, om een transparante interpretatie van de resultaten te garanderen. Bronvermeldingen gebeuren zo consequent mogelijk volgens de APA-stijl (Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, 2015). Tot slot draagt dit onderzoek maatschappelijk bij tot het inzicht in electorale dynamieken in Vlaanderen, zonder waardeoordelen of stigmatisering. De analyse is structureel en verklarend, voortbouwend op onderzoek, zonder oordeel over individuele kenmerken of politieke voorkeur.

4. Operationalisatie

4.1. Variabelen

4.1.1. Afhankelijke Variabele

Binnen de statistische eenheden koos ik voor het bekijken van stemgedrag voor de regionale, dus Vlaamse, verkiezingen. Dit omdat er bovenlokaal meer ideologisch en op basis van partijvoorkeuren

wordt gestemd (Medeiros, Gauvin, & Chhim, 2020, pp. 64-65). Door de lokale verschillen te bekijken in het teken van nationaal stemgedrag, komen we zo tot meer generaliseerbare resultaten en vermijden we daarnaast ook de recente afschaffing van de opkomstplicht (Vlaamse overheid, z.d.). Dit laatste wordt in verband gebracht met onze stemgroep, aangezien PRR-stemmers soms een minder consistente participatiegraad kennen, mede door wantrouwen in de politiek (Van Hauwaert & Van Kessel, 2018). Dit zou echter niet tot een vertekening van de resultaten leiden, aangezien ook in dat geval het feitelijke stemaandeel wordt gebruikt, maar het speelt wel een rol bij de interpretatie. Bij lokale verkiezingen is er tevens een kandidaatgebonden factor die opvallend meer meespeelt, waarbij mensen soms op politici stemmen met persoonlijke bekendheid of gemeenschappelijke netwerken, eerder dan louter de partij (Górecki et al., 2021). Ook de lokale thema's zijn soms moeilijker te vatten. Als laatste is er de factor van conformiteit: er zijn lokale PRRP die onder een andere naam opkomen, en soms een afwijkend programma hebben (Deschouwer & André, 2018; Loew & Faas, 2019; Irwin & Van Holsteyn, 2010). Dit maakt de verkiezingsresultaten voor het Vlaams Parlement het meest bruikbaar.

Zoals eerder in het onderzoek werd aangegeven is het Vlaams Belang de partij die in Vlaanderen aansluit bij de theorie van PRRP. Voor deze variabele gebruiken we data van Statbel voor de Vlaamse verkiezingen van 2024. Die bestonden uit verscheidene Excelbestanden (één voor elke provincie), die dan moesten worden opgeschoond tot bruikbaar materiaal. Per bestand waren er gegevens te vinden voor alle kantons, die verder opgedeeld zijn per gemeente (onze statistische eenheden). De afhankelijke variabele is dus het stemaandeel voor die gemeente: het aantal Vlaams Belang-stemmen werd dan gedeeld door het totaal aantal uitgebrachte geldige stemmen (Verkiezingen, 2024). We noemen de bekomen proportie “stemaandeel”, en dit zal fungeren als afhankelijke variabele in dit onderzoek.

4.1.2. Onafhankelijke Variabelen

Uit de vermelde databronnen werden onafhankelijke variabelen geselecteerd, die voortvloeiden uit de literatuurstudie als potentiële factoren voor het verklaren van PRRP stemgedrag (cf. Eatwell & Goodwin, 2018; Rydgren, 2007; Norris, 2005). Hierbij zijn er enkele kanttekeningen die besproken moeten worden. Zo is het belangrijk om op te merken dat psychologische en individuele attitudes in dit onderzoek, slechts indirect gemeten kunnen worden. Aangezien dit onderzoek gebaseerd is op gemeentelijk niveau (mesoniveau) en gebruik maakt van geaggregeerde data, blijven de onderliggende individuele drijfveren van kiezers soms ongekend. Het is ook relevant om te benadrukken dat bepaalde indicatoren in deze studie (zoals “subjectieve armoede” en “onveiligheidsgevoel”) gebaseerd zijn op surveydata en dus een subjectieve perceptie weerspiegelen. Dit in tegenstelling tot de meerderheid van de data in deze studie, bestaande uit objectieve data, peilen deze variabelen naar hoe mensen hun eigen situatie ervaren. Dergelijke subjectieve indicatoren zijn toch waardevol, omdat eerder onderzoek aangeeft dat individuele gevoelens van *perceived threat* zich vaak op collectief niveau manifesteren in politieke gedragingen (Lucassen & Lubbers, 2011; Eatwell & Goodwin, 2018). Ze geven

inzichten in ervaren achterstelling of dreiging, die een belangrijke rol kunnen spelen in stemgedrag. Deze data werden overigens door een steekproef met betrouwbare n gemeten, en is daardoor ook geschikt voor analyses door de nauwkeurigheid. Wel is deze spanning tussen objectieve en subjectieve metingen een belangrijk aandachtspunt bij de interpretatie van de resultaten.

Sociaaleconomische indicatoren:

De **werkloosheidsgraad** per gemeente werd ontleend aan Statbel (2021). De eenheid is percentages en het gaat hier om een intervalvariabele. Deze data bevatten het aandeel van de bevolking tussen 15 en 64 jaar, zonder betaalde arbeid. Aanvankelijk werd overwogen om de iets recentere “activiteitsgraad”-set uit de Gemeente-Stadsmonitor te gebruiken, maar wegens een te groot aantal ontbrekende waarnemingen ($n = 28$), werd uiteindelijk gekozen voor de meer complete en consistente cijfers van Statbel. Daarnaast hangen activiteitsgraad en werkloosheidsgraad niet perfect samen. De variabele bevat geen ontbrekende waarden. De werkloosheidsgraad wordt in de literatuur beschouwd als een belangrijke sociaaleconomische indicator voor structurele achterstelling, die kan bijdragen aan gevoelens van economische onzekerheid en vatbaarheid voor proteststemmen, zoals die voor populistisch radicaal rechts (OECD, 2018; Rooduijn, 2020).

De variabele inkomen is gebaseerd op het gemiddeld netto-inkomen per inwoner, zoals gerapporteerd door de Gemeente-Stadsmonitor (Gemiddeld inkomen, per inwoner, 2022). De meest recente data zijn jaarinkomens van 2022, in euro's, als continue ratiovariabele. In totaal werden negen gemeenten aangeduid met ontbrekende waarden, waarvoor geen sluitende vervangdata beschikbaar was. Dit zijn: Borsbeek, Galmaarden, Gooik, Herne, Kortesseem, Meulebeke, Moerbeke, Ruiselede en Wachtebeke. Het verwachte patroon is dat een lager inkomen op gemeentelijk niveau wordt geassocieerd met gevoelens van structurele achterstelling in laaginkomensgemeenten, die vervolgens kunnen leiden tot steun voor PRRP (Lubbers, Gijsberts & Scheepers, 2003).

De variabele **subjectieve armoede** werd geoperationaliseerd op basis van de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor (2023). De variabele omvat het aandeel inwoners dat aangeeft het (heel erg) moeilijk te hebben om rond te komen. De categorieën “heel erg moeilijk” en “moeilijk” werden samengenomen tot één binaire interpretatie. Het gaat hier dus om een *survey*, waarvan de gegevens zijn opgenomen als percentages. Herstappe werd aangeduid als ontbrekende waarde, waarschijnlijk wegens onvoldoende responsgrootte⁴. Studies wijzen er echter op dat het subjectieve gevoel van economische dreiging of achterstelling een sterkere voorspeller kan zijn van populistisch stemgedrag dan de feitelijke sociaaleconomische positie (Lucassen & Lubbers, 2011; Gidron & Hall, 2017). Subjectieve armoede vormt een relevante aanvulling op objectieve inkomensstatistieken: ze weerspiegelt de ervaren financiële stress van burgers, die sterk kan bijdragen aan gevoelens van sociaal onrecht en achteruitgang (Mijs, Daenekindt, De Koster & Van der Waal, 2022; OECD, 2019). Hoewel bevolkingsgroei ook als indicator voor gemeentelijke achteruitgang gebruikt had kunnen

⁴ Deze gemeente bestaat uit ongeveer tachtig inwoners (*Herstappe*, z.d.).

worden, biedt deze indicator een betere maat, omdat het direct de ervaren economische druk en sociale achterstelling van inwoners weerspiegelt.

De variabele **opleidingsniveau** meet het aandeel van de bevolking van 25 jaar of ouder met een diploma hoger onderwijs (zowel universiteit als hogeschool). De data werden verkregen via Gemeente-Stadsmonitor en zijn opgenomen als percentages van verschillende scholingsgraden (scholingsgraad, 2021). Opnieuw werden er negen ontbrekende waarden vastgesteld⁵, zoals besproken bij de variabele inkomen. In dit onderzoek wordt het opleidingsniveau beschouwd als een sociaaleconomische indicator, aangezien een hoger onderwijsniveau doorgaans gepaard gaat met betere toegang tot de arbeidsmarkt, hogere inkomens en bredere maatschappelijke participatie. Uit bestaande literatuur blijkt dat een groter aandeel hoogopgeleiden geassocieerd wordt met lagere steun voor PRRP, mede vanwege een grotere ontvankelijkheid voor populistische retoriek, in combinatie met economische onzekerheid (Norris, 2005; Autor, Dorn & Hanson, 2016).

Een andere mogelijke factor was sociale mobiliteit, maar hiervan zijn geen consistente en betrouwbare overheidsdata beschikbaar op gemeentelijk niveau. Wel kan subjectieve armoede hier dienen als *proxy*. Deze indicator is gebaseerd op een survey over financiële moeilijkheden en biedt inzichten in de ervaren economische situatie van individuen. Subjectieve armoede hangt samen met dimensies van sociale uitsluiting, waardoor het een geschikte benadering is in de context van dit onderzoek. Mensen die zichzelf als “sociaal gestegen” beschouwen, ervaren minder subjectieve armoede en scoren hoger op welzijn (Mijs et al., 2022).

Demografische en culturele indicatoren:

Een administratief register met overzichtelijke data is die van **migratie** in Vlaanderen. De migratievariabele werd gemeten als het aandeel van de bevolking dat geboren is buiten de Europese Unie, op basis van de Censusgegevens van Statbel (2021). De data zijn opgenomen als percentages op gemeentelijk niveau en bevatten geen ontbrekende waarden na grondig nakijken binnen het Vlaams Gewest. Daarnaast werd er bewust gekozen voor migratie van buiten de EU, aangezien dit aansluit bij de doelgroep waartegen PRRP, zoals Vlaams Belang, zich het vaakst richten. In het theoretisch kader werden deze anti-islamattitudes binnen PRRP in Europa aangetoond. Bovendien blijkt dat het niet enkel de objectieve aanwezigheid van migratie is die telt, maar ook de perceptie van culturele dreiging of snelle verandering (Harteveld et al., 2021; Lucassen & Lubbers, 2011), waarvoor de “zichtbare” migratie een net iets betere maatstaf is. Meer migratie zou hier dan in verband kunnen staan met meer stemmen voor PRRP.

⁵ De gemeenten Borsbeek, Galmaarden, Gooik, Herne, Kortesseem, Meulebeke, Moerbeke, Ruiselede en Wachtebeke ontbreken regelmatig. Dit kan zijn omdat het allen kleinere gemeenten zijn, vaak deelgemeenten of districten, waarvan de meesten overigens ook fusieplannen had voor 2025 (o.a. Vlaamse overheid, 2025).

De **vergrijzing** van een gemeente werd uitgedrukt als het percentage inwoners van 65 jaar en ouder per gemeente, gebaseerd op de Gemeente-Stadsmonitor (65-plussers, 2024). De gegevens zijn uitgedrukt in percentages en interval, want het gaat om een proportie zonder absoluut nulpunt. Na het opschonen van de data bevatten de variabele negen ontbrekende waarden (overeenkomend met de al eerder genoemde gemeenten). Volgens eerdere studies zijn ouderen vaak meer geneigd om conservatieve waarden te steunen, deels vanwege hun voorkeur voor stabiliteit en gevestigde waarden (Rydgren, 2008; Arzheimer, 2018). Daarnaast kan vergrijzing in combinatie met bevolkingsdaling en verminderde sociale dynamiek bijdragen aan een gevoel van collectieve achteruitgang, wat op zijn beurt een effect kan hebben op meer PRRP-steun (OECD, 2019; Höhne, Kölzer & Träger, 2025).

De variabele voor het aandeel **first voters (M)** werd handmatig samengesteld op basis van Statbel-microdata in *long format* (2024). Hiervoor werd het aantal mannelijke inwoners per gemeente geëxtraheerd uit de leeftijdscategorie 15–19 jaar. Dit vereiste echter handmatig omzetten en uitgebreid rekenwerk om zo verhoudingen te bekomen met de totalen. Gemeentenamen werden wederom gestandaardiseerd. Deze indicator fungeert als benadering van het aandeel jonge mannelijke kiezers, een groep die volgens de literatuur opvallend vatbaar is voor PRRP-discours (Eatwell & Goodwin, 2018; Milosav et al., 2025).

Een andere demografische factor is **criminaliteit**. Dit werd gemeten aan de hand van het aantal geregistreerde misdrijven per 1.000 inwoners, gebaseerd op de criminaliteitsgraad van de politieële criminaliteitsstatistieken via de Gemeente-Stadsmonitor (2023). Na controle was voor tien gemeenten (de negen herhaald voorkomende, alsook Herstappe) geen data te vinden, en deze werden dus als ontbrekende waarden gemarkeerd. Het objectieve criminaliteitsniveau kan een rol spelen in het algemene veiligheidsgevoel binnen gemeenten. Volgens eerder onderzoek spelen PRRP's echter vaak in op gevoelens van onveiligheid, en gebruiken ze criminaliteitsnarratieven wel eens strategisch (Coffé et al., 2007; Eatwell & Goodwin, 2018).

Een factor die mogelijk nog een grotere rol speelt dan objectieve misdaadcijfers, is **criminaliteitsperceptie**. In Vlaanderen blijkt dat perceptie en werkelijkheid niet altijd samenvallen: Statbel rapporteerde bijvoorbeeld dat criminaliteitscijfers daalden, terwijl het gevoel van onveiligheid in sommige gemeenten toenam (Heiberger et al., 2022). De perceptie van veiligheid werd gemeten via burgerbevragingen (*surveys*) uit de Gemeente-Stadsmonitor (onveiligheidsgevoel, 2023). De variabele voor dit onderzoek bestaat uit het percentage inwoners dat aangeeft zich “vaak” en “altijd” onveilig te voelen in de eigen gemeente. Herstappe werd aangeduid als ontbrekende waarde. Het onveiligheidsgevoel blijkt in eerder onderzoek meer invloed te hebben dan objectieve criminaliteitscijfers, aangezien PRRP sterk inspelen op emotioneel geladen thema's rond veiligheid en orde (Heiberger et al., 2022; Rooduijn, 2017).

In het onderzoek werden ook extra variabelen overwogen, waaronder bevolkingsdichtheid (uitgedrukt in inwoners/km²), als maat voor stedelijkheid (Gemeente-Stadsmonitor, z.d.). Hoewel

bevolkingsdichtheid mogelijk waardevol is om stedelijk-rurale verschillen in stemgedrag te onderzoeken, werd deze variabele uiteindelijk weggelaten (Rickardsson, 2021). Ten opzichte van andere kernvariabelen paste ze minder onder de gehanteerde theoretische modellen. Bovendien geeft bevolkingsdichtheid minder inzicht in sociale achterstelling of leegloop, die via andere variabelen beter worden gevat. Het is juist grotendeels door deze processen van marginalisatie, het gevoel van “leegloop” en dalende publieke dienstverlening dat er meer PRR-stemgedrag wordt vertoond (Bock, 2016; OECD, 2019). Tenslotte bestaat het risico dat ze overlap vertoont en andere verbanden beïnvloedt: stedelijke gemeenten verschillen immers vaak systematisch van rurale gemeenten, bijvoorbeeld door een hoger aandeel migranten of meer hogeropgeleiden. Zonder controle kan het gemeten effect van dergelijke variabelen dan deels het gevolg zijn van stedelijkheid in plaats van de variabele zelf.

Institutionele indicatoren:

De variabele van **vertrouwen in politieke instellingen** werd gebaseerd op de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor (2023) en meet het percentage inwoners dat “weinig” vertrouwen heeft in de Vlaamse Overheid (Vlaamse regering en Vlaams parlement werd samengenomen). De gegevens zijn opgenomen als percentages per gemeente, op intervalniveau. Ook hier werden alle onnodige jaartallen en andere data gezuiverd. Herstappe werd aangeduid als ontbrekende waarde. Vertrouwen in instellingen is in de literatuur een sleutelfactor in verklaringen van steun voor PRRP: lage scores wijzen op politiek cynisme, wat burgers ontvankelijker maakt voor partijen die zich profileren als anti-establishment (Rooduijn et al., 2016; Norris & Inglehart, 2019).

Sociale cohesie weerspiegelt het aandeel inwoners dat het sociaal weefsel in de eigen buurt als zwak ervaart. De meest actuele gegevens zijn ook hier afkomstig uit de Gemeente-Stadsmonitor (Sociaal weefsel in de buurt, 2023), op basis van *survey*vragen over sociaal vertrouwen, verbondenheid en burenccontact. Van de drie antwoordopties was voor deze studie de score op categorie “Zwak (%)” nodig. Eén gemeente (wederom Herstappe) bevat een ontbrekende waarde. Volgens Putnam (2007) en andere studies is een zwakke sociale cohesie een context die populistische, *anti-establishment*partijen in de hand werkt.

Ontevredenheid: de variabele die het aandeel inwoners dat “ontevreden” is over de eigen gemeente meet, gebaseerd op de Gemeente-Stadsmonitor (tevredenheid over de gemeente, 2023). Het gaat om een subjectieve indicator, gebaseerd op *surveys* over algemene tevredenheid. De gegevens zijn opgenomen als percentages en geschaald op intervalniveau. Enkel Herstappe bevat een ontbrekende waarde, mogelijk wegens te kleine steekproefomvang. Gemeentelijke ontevredenheid fungeert hier als een contextuele proxy voor ruimere (lokale) frustraties, wat gelinkt wordt aan steun voor radicaal rechtse partijen (Putnam, 2007; Abts & Rummens, 2007).

De variabele voor **houding tegenover diversiteit** geeft na opschonen enkel nog de categorieën weer met percentage inwoners met een negatieve houding ten opzichte van diversiteit. Data is gebaseerd op vragen in de Gemeente-Stadsmonitor (2023). De data zijn opgenomen als percentages, met Herstappe opnieuw als ontbrekende observatie. Uit de literatuur blijkt dat negatieve houdingen ten aanzien van etnisch-culturele diversiteit sterk correleren met steun voor radicaal rechtse partijen (Rydgren, 2007; Lucassen & Lubbers, 2011). Deze variabele is dus relevant als psychologische indicator in het verklaren van PRRP-stemgedrag.

TABEL 1: INDICATOREN

Indicator	Jaar	Bron	Verwacht effect
Werkloosheid	2021	Statbel	Positief
Gemiddeld inkomen	2022	Gemeente-stadsmonitor	Negatief
Subjectieve armoede	2023	Gemeente-stadsmonitor	Positief
Opleidingsniveau	2021	Gemeente-stadsmonitor	Negatief
Migratie buiten EU	2021	Statbel	Positief of negatief
Vergrijzing (65+)	2024	Gemeente-stadsmonitor	Positief
First voters	2024	Statbel	Positief
Criminaliteit	2023	Veiligheidsmonitor	Positief of neutraal
Onveiligheidsgevoel	2023	Gemeente-stadsmonitor	Positief
Vertrouwen in de politiek	2023	Gemeente-stadsmonitor	Negatief
Sociale cohesie	2023	Gemeente-stadsmonitor	Negatief
Ontevredenheid gemeente	2023	Gemeente-stadsmonitor	Positief
Houding t.o.v. diversiteit	2023	Gemeente-stadsmonitor	Negatief

4.1 Datavoorbereiding

Alle data die hierboven besproken werden ter voorbereiding opgeschoond. De opschoning gebeurde in twee fasen. Eerst werden alle bestanden handmatig nagekeken in Excel, met extra aandacht voor onduidelijke labels, onvolledige rijen en dubbelstructuren. Alle variabelen werden dan geharmoniseerd tot één samengestelde masterdataset met gegevens voor bijna alle 300 Vlaamse gemeenten. Minder dan 1% van de data ontbrak en was dus “*Not Available*”, maar dit was structureel het geval bij dezelfde gemeenten. Dit komt enerzijds omdat Herstappe, als kleinste gemeente van Vlaanderen, in heel wat databronnen ontbreekt en dus consequent werd uitgesloten uit de datacijfers. Anderzijds werd snel ook duidelijk dat er voor enkele gemeenten herhaaldelijk data miste die niet kon worden aangevuld. Er worden dan echter geen grote analyses gedaan op niveau van die gemeenten. Andere fusiegemeenten waren bij voorbaat samengevoegd en werden voor dit onderzoek opgesplitst naar hun oorspronkelijke entiteiten, wat de statistische betrouwbaarheid van de regressie-analyses vergroot: een grotere *n* leidt tot meer vrijheidsgraden, een hogere statistische power en nauwkeurigere schattingen van de parameters (Andrade, 2020).

De opschoning via Statbel duurde gemiddeld langer, omdat er met een ander *format* werd gewerkt en er sprake was van veel microdata, waarbinnen geselecteerd moest worden. Nadat de data handmatig gebruiksvriendelijk werd gemaakt voor data-analyse, werd de controle van de data opnieuw gedaan in RStudio (versie 2024). Dit is ook de ontwikkelomgeving die werd gebruikt om de statistische analyses in R uit te voeren. Hierin werden variabelen gestandaardiseerd (in percentages) of velden geharmoniseerd. Er werd gebruikgemaakt van OpenAI (GPT-4, 2024) voor technische ondersteuning bij de R-code, vooral voor datastructurering en foutcontrole. De uiteindelijke methodologische keuzes en interpretaties werden uiteraard door de onderzoeker gevalideerd en gecontroleerd. De belangrijkste controle was de gemeentecode (NIS-code), waarmee inconsistenties (bijvoorbeeld data van Antwerpen als provincie in plaats van de stad) vermeden werden. Door de kwaliteit van de datasets waren er eigenlijk geen uitliggers of onrealistische waarden (zoals bijvoorbeeld 0% werkloosheid). Alle variabelen werden bovendien gestandaardiseerd in hun eenheid, om zo effectgrootten beter te kunnen vergelijken.

5. Exploratieve data-analyse

5.1 Correlatiematrix

Ter voorbereiding van de regressieanalyse werd een correlatiematrix berekend met Pearson-correlaties tussen de variabelen. De Pearson-correlatiecoëfficiënt is een standaardmaat voor lineaire samenhang tussen twee continue variabelen. We willen dus zien of er *an sich* overlap is in de mate waarin de verschillende variabelen PRR stemmen verklaren. Dit wordt uitgedrukt met een waarde tussen -1 en 1. Pearson kon worden gebruikt omdat alle betrokken variabelen minimaal op intervalniveau zijn gemeten en normaliteit verondersteld werd binnen de data-omvangen (Long et al., 2023). De matrix tussen de variabelen wordt visueel weergegeven in een *heatmap*. Deze heeft als doel de sterkte en richting van verbanden tussen variabelen visueel weer te geven (Field, 2013; James et al., 2021). De kleuren variëren hiervoor van blauw (negatieve correlatie) naar rood (positieve correlatie), waarbij wit neutraal is. Hierbij werd vooreerst gekeken naar variabelen binnen hun eigen theoretisch model, omdat samenhang tussen inhoudelijk verwante variabelen meer waarschijnlijk is en meer verontrustend kan zijn. Als een sociaaleconomische variabele bijvoorbeeld zwak correleert met een psychologische, betekent dat niet noodzakelijk dat ze dezelfde onderliggende factor zullen meten, want ze verklaren stemgedrag via verschillende mechanismen. Om toevallige fouten te voorkomen, wordt dus vooreerst per model gekeken.

De eerste correlatiematrix toont verbanden tussen de sociaaleconomische variabelen, zoals te zien in de heatmap (zie Bijlagen, figuur 3). De sterkste positieve correlatie is die tussen gemiddeld inkomen en het aandeel hoger opgeleiden; dit wijst mogelijk op een gedeeld onderliggend aspect van wat we kennen als “sociaaleconomische status”. Subjectieve armoede (dus “meer armoede”) vertoont een verwachte negatieve correlatie met inkomen en met het aandeel hoger opgeleiden. Deze cijfers overschrijden de gehandhaafde grens van $r = 0.70$ (Long et al., 2023). Deze samenhang binnen de sociaaleconomische factoren is theoretisch logisch, maar verhoogt het risico op multicollineariteit in

regressiemodellen. Het is daarom aangewezen om multicollineariteit formeel te toetsen via VIF. Tegelijk bevestigen deze correlaties wel de validiteit van onze indicatoren: de variabelen bewegen in dezelfde logische richting. Om overschattingseffecten te vermijden, is het in het verdere onderzoek aangewezen om deze variabelen ofwel gescheiden te analyseren, ofwel juist te interpreteren als één samenhangend blok (Gu, 2022).

De tweede *heatmap* bevestigt dat enkele demografisch-culturele kenmerken elkaar op een logische manier overlappen (zie Bijlagen, figuur 4). De duidelijk negatieve samenhang tussen vergrijzing en het aandeel mannelijke *first voters* (*M*) is opvallend, wat logisch is omwille van hoe de bevolking is samengesteld. Criminaliteit en veiligheidsperceptie vertonen een lichtere correlatie, maar kunnen in regressieanalyses onderscheiden blijven door hun specifieke invulling. Migratie correleert positief met zowel geregistreerde criminaliteit als, zij het in iets mindere mate, met het onveiligheidsgevoel. Ook hierdoor is toetsen via de VIF zeer cruciaal. Dit betekent uiteraard niet dat er automatisch een effect is: de samenhang kan onder andere verklaard worden door factoren als concentratie: gebieden met meer diversiteit (vooral steden) hebben ook vaker hogere criminaliteitscijfers en onveiligheidspercepties. De laatste *heatmap* bekijkt de factoren die theoretisch goed aansluiten bij modellen van politieke ontevredenheid (zie Bijlagen, figuur 5). We zien hier ook zwakke negatieve verbanden, wat kan worden verklaard doordat de variabele “wantrouwen tegenover de Vlaamse overheid” natuurlijk niet hetzelfde is als “ontevredenheid” of “sociale cohesie” binnen de eigen gemeente. Psychologische factoren kunnen overigens moeilijk in hun complexiteit te vatten zijn, maar deze correlaties overstijgen de grens niet.

5.2 Variance Inflation Factor (VIF)

Multicollineariteitstoets of *Variance Inflation Factor* (VIF) is een noodzakelijke stap om onderlinge overlap tussen onafhankelijke variabelen te detecteren. Om multicollineariteit tussen variabelen te evalueren, gingen we uit van gangbare aanbevelingen in de literatuur (James et al., 2021; Panke, 2018). Hierbij werd een VIF-waarde boven vijf als verhoogd beschouwd en een waarde boven tien als indicatie van ernstige multicollineariteit. Bij dit laatste zien we een potentieel probleem, waarbij we de variabele moeten herbekijken, combineren of schrappen. In bijlage is een tabel te vinden voor de *Variance Inflation Factor*, geordend van hoog naar laag (zie Bijlagen, tabel 2). Er blijkt geen multicollineariteitsprobleem te zijn dat echter binnen de consensuswaarden blijft (O’Brien, 2007). Met een VIF rond de zeven zit de variabele “hoger opgeleiden” boven de waarschuwingdrempel, wat onze correlatiematrix al insinueerde. Ook de variabele “migratie” valt binnen deze verhoogde waarden (zie Bijlagen, tabel 2). De waarde blijft echter voldoende onder de bovengrens van tien, waardoor het niet van die aard is dat het de stabiliteit van het model niet volledig ondermijnt. De literatuurstudie toont hoe de variabelen inhoudelijk belangrijk zijn: opleidingsniveau wordt consequent genoemd als een sterke voorspeller van PRRP stemgedrag in West-Europa (Norris & Inglehart, 2019; Abts et al., 2015; Rydgren, 2007) en ook migratie wordt uitgebreid toegelicht als relevante factor bij het verklaren van attituden en stemgedrag onder rechts-populistische kiezers (Rodríguez-Pose, 2018; Rydgren, 2007; Hartevelt et al., 2021). Het weglaten van deze variabelen zou leiden tot een theoretisch onvolledig

model, daarom werd er gekozen deze te behouden. De variabelen gemiddeld inkomen en werkloosheid zitten net boven de waarschuwingdrempel van vijf en beide variabelen maken ook deel uit van dezelfde sociaaleconomische cluster. Hoewel de waarden dus niet in de buurt komt van de kritieke grens van 10, wijst de VIF toch op substantiële overlap met andere variabelen binnen dit model. Uit voorzichtigheid zal hier bij de interpretatie rekening mee worden gehouden, zodat mogelijke overschatting van verbanden in het regressiemodel vermeden wordt (James et al., 2021). We gaan hier genuanceerd mee om, omdat er is ook kritiek te vinden is op het voorbarig weglaten van relevante variabelen, want dit kan bij een onderbouwd model tot problemen leiden, zoals vertekening van resultaten (Kalnins & Hill, 2023; O'Brien, 2007).

6. Multivariate regressieanalyse

Om de effectieve samenhang van gemeentelijke factoren op het stemgedrag voor populistisch radicaal rechts (PRRP) in Vlaanderen te analyseren, werd een meervoudige lineaire regressieanalyse uitgevoerd. Om de afhankelijke variabele te duiden aan de hand van meerdere onafhankelijke variabelen, kan de analyse best worden uitgevoerd met gestandaardiseerde variabelen, dit om de effectgroottes onderling te kunnen vergelijken. De Ordinary Least Squares of het lineair regressiemodel is een van de meest gebruikte methodes om onbekende parameters te schatten, door gekwadrateerde verticale afstanden tussen de geobserveerde waarden en de voorspelde waarden te minimaliseren (Wooditch et al., 2021). De keuze voor lineaire regressie kwam er door het continue karakter van de afhankelijke (Vlaams Belang-stemaandeel in percentage) en de veronderstelling dat de relatie tussen deze en de onafhankelijke variabelen lineair is. Dit kon omdat alle onafhankelijke variabelen minimaal op intervalniveau waren gemeten.

TABEL 3: MULTIVARIATE REGRESSIE

Kenmerk	Waarde
R^2	0,8052
Adjusted R^2	0,7961
F-statistiek	87,78 df= (13, 276)
p-waarde (model)	< 2.2e-16
Residual standard error	0,02788

Significant ($p < .05$)

Het uiteindelijke regressiemodel, waarin dertien gemeentelijke indicatoren opgenomen werden, licht een substantieel deel van de variantie toe in het stemgedrag voor PRRP. De toegelichte variantie, dus de mate waarin een model variantie in de afhankelijke variabele beschrijft, bedraagt 80%. Dit wijst op een model met toch wel erg sterke verklaringswaarde. Ook de globale toetsing van het model is significant, wat betekent dat minstens één van de variabelen een significante bijdrage levert aan de verklaring van de toegelichte variatie in de afhankelijke variabele. Bij het overzicht per variabele zien

we de modelprestatie in elk regressiemodel stapsgewijs opbouwen (zie Bijlagen, tabel 4). Het toont hoe de toevoeging van elke variabele de toelichtende waarde van het model vergroot. Bijna alle variabelen blijken significant en wijzen op een substantiële bijdrage van die variabele aan het model. Ten slotte toont de daling van de *Residual Standard Error* dat de onafhankelijke variabelen Y steeds nauwkeuriger zouden kunnen voorspellen: voor het gehele model is deze gemiddelde afwijking 2,8 procentpunt.

6.1. Resultaten per model

De multivariate analyse toont aan dat variabelen op gemeenteniveau gezamenlijk een groot deel van de verschillen in PRRP-stemgedrag kunnen beschrijven. Het **sociaaleconomische model** levert de grootste bijdrage aan de toegelichte variantie (zie ook tabel 8 bij “Resultaten per factor”). We kunnen echter niet zomaar zeggen dat het hier om 70% verklarende kracht gaat, aangezien de verdeling hiervan in een stapsgewijs model volgorde-afhankelijk is (Krzanowski, 2005; Spiess & Tutz, 2004). Om de robuustheid van de bijdrage van het model te toetsen, werden er ook nieuwe stapsgewijze regressies uitgevoerd waarin de volgorde van variabele-introductie werd herschikt. Het toevoegen van de variabelen verhoogt de verklaarde variantie telkens stapsgewijs tot een identieke eindwaarde van 80%, wat bevestigt dat de volgorde van introductie geen invloed heeft op het eindmodel of de totale toegelichte variantie, maar wel op de tussentijdse proportie die aan een variabele wordt toegeschreven (Ontivero-Ortega et al., 2024; Cohen et al., 2003). In alle modellen blijft het sociaaleconomische model echter het grootste aandeel in de totale toegelichte variantie behouden, waardoor een schatting van 40–45% van de totale verklaarde variantie passend lijkt. De **demografische variabelen** leveren in multivariate context de kleinste bijdrage, waarbij dan ook een voorzichtige schatting van circa 15% wordt aangewend. Het **psychologisch-institutionele model** draagt wel substantieel bij aan het duiden van PRRP-stemgedrag (een geschatte 25-30%). Hoewel deze schatting een indicatief beeld geeft van de mogelijke bijdrage van de drie theoretische modellen, moet dit met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden en blijft de grootste zekerheid liggen bij de totale toegelichte variantie van het volledige multivariate model.

6.1. Resultaten per factor

TABEL 8: MULTIVARIATE REGRESSIE-ANALYSE (STAPSGEWIJS)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
Werkloosheid	-0.005*	-0.013***	-0.014***	-0.013***	-0.005*	-0.002	-0.003	-0.004	-0.004	-0.006*	-0.006*	-0.006*	-0.004
	(0.002)	(0.002)	(0.002)	(0.002)	(0.002)	(0.003)	(0.003)	(0.003)	(0.003)	(0.003)	(0.003)	(0.003)	(0.003)
Gemiddeld inkomen		0.000***	0.000***	0.000***	0.000**	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***	0.000***
		(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)
Subjectieve armoede			0.001	-0.002*	-0.001+	-0.001+	-0.001	-0.001	-0.001	-0.002*	-0.002**	-0.002*	-0.001*
			(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)
Opleidingsniveau				-0.008***	-0.007***	-0.007***	-0.007***	-0.007***	-0.007***	-0.006***	-0.006***	-0.006***	-0.005***
				(0.000)	(0.001)	(0.001)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.001)
Migratie buiten EU					-0.004***	-0.006***	-0.005***	-0.006***	-0.007***	-0.003**	-0.004**	-0.003**	-0.004**
					(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)
Vergrijzing (65+)						-0.002*	-0.004***	-0.004***	-0.004***	-0.004***	-0.003***	-0.004***	-0.004***
						(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)
First voters							-0.022***	-0.021***	-0.022***	-0.016***	-0.015***	-0.015***	-0.016***
							(0.004)	(0.004)	(0.004)	(0.004)	(0.004)	(0.004)	(0.004)
Criminaliteit								0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
								(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)
Onveiligheidsgevoel									0.002**	0.002**	0.002**	0.002**	0.001
									(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)
Wantrouwen t.o.v. overheid										0.003***	0.003***	0.003***	0.003***
										(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)
Sociale cohesie											0.001	0.001	0.001
											(0.001)	(0.001)	(0.001)
Ontevredenheid gemeente												-0.001*	-0.001*
												(0.001)	(0.001)
Houding t.o.v. diversiteit													0.001***
													(0.000)
N	300	291	290	290	290	290	290	290	290	290	290	290	290
R ²	0.017	0.339	0.339	0.705	0.725	0.730	0.752	0.752	0.761	0.792	0.793	0.796	0.805
Aangepaste R ²	0.013	0.334	0.332	0.701	0.720	0.724	0.746	0.745	0.753	0.784	0.784	0.787	0.796

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Na het bekijken van de modellen is het relevant om in te gaan op de bijdrage van de afzonderlijke factoren die geassocieerd zijn met het stemgedrag van populistisch radicaal rechts. In een eerste stap werd voor elke variabele afzonderlijk een lineair regressiemodel opgesteld, met het stemaandeel voor Vlaams Belang als afhankelijke variabele (zie ook Bijlagen, tabel 4). Van de dertien opgenomen indicatoren bleken er negen significant. Bovenstaande resultaten beschrijven de invloed van elke afzonderlijke variabele binnen het multivariate model. Deze stapsgewijze toevoeging maakt het mogelijk de samenhang van elke factor met PRRP-steun te beoordelen, in aanwezigheid van de andere opgenomen variabelen. Voor elke factor wordt de richting van de associatie, de grootte (gestandaardiseerde β) en de statistische significantie weergegeven, zodat zichtbaar wordt welke factoren in dit model samenhangen met hogere of lagere PRRP-steun.

De multivariate analyse laat zien dat het aandeel hoger opgeleiden in een gemeente veruit de sterkste samenhang vertoont met het stemaandeel voor PRRP. Gemeenten met minder personen die verdere studies aanvingen, kennen tegelijk vaak hogere steun voor deze partijen. Dit is overigens een samenhang die duidelijk en robuust significant is. Gemiddeld inkomen blijkt eveneens een belangrijke factor, maar het verband is positief: gemeenten met een hoger gemiddeld inkomen laten, in aanwezigheid van de andere opgenomen variabelen, juist meer PRRP-steun zien. Dit patroon wijst erop dat het inkomensverband in deze context niet louter de klassieke armoedeverklaring volgt. Subjectieve armoede vertoont een bescheiden maar significant negatief verband: in gemeenten waar meer inwoners aangeven het financieel moeilijk te hebben, is de steun voor PRRP dus lager dan verwacht. De werkloosheidsgraad blijkt in deze multivariate context geen opvallende samenhang te hebben (zie ook Bijlage, Tabel 5). Er dient echter rekening gehouden te worden met de VIF-waarden: dit wees op versterkte onderlinge samenhang bij opleiding, inkomen en werkloosheid. Dit kan de individuele effectschattingen minder stabiel maken, hoewel het de gezamenlijke bijdrage van het model als geheel onverlet laat.

In de analyse valt op dat een hoger aandeel inwoners geboren buiten de EU, een grotere vergrijzing en een groter aandeel jonge mannelijke *first voters* negatief samenhangen met PRRP-steun (zie ook Bijlagen, Tabel 6). Deze richting is tegengesteld aan wat werd verondersteld. Deze variabelen verliezen echter deels hun samenhang met PRRP-steun in het volledige multivariate regressie-model. Wanneer de sociaaleconomische factoren mee in beschouwing worden genomen, neemt de sterkte van de samenhang af ten opzichte van de afzonderlijke modellen, en in sommige gevallen wordt de significantiegrens bijna bereikt. Tot slot vertonen criminaliteit en het onveiligheidsgevoel in de gemeenten geen opvallend significante verbanden.

Binnen de psychologisch-institutionele factoren zijn er drie variabelen die significant samenhangen met PRR-steun. Wantrouwen tegenover de Vlaamse overheid hangt duidelijk positief samen met steun voor PRRP, net als een negatieve houding tegenover diversiteit. Dit ligt volledig binnen de verwachtingen. Ontevredenheid over de eigen gemeente kent een klein maar significant negatief verband te hebben, wat er ook op kan wijzen dat lokale onvrede niet automatisch vertaalt naar hogere steun voor PRRP. Sociale cohesie heeft in dit model geen statistisch betekenisvol verband (zie ook Bijlagen, Tabel 7).

6.4. Beperkingen van het onderzoek

Hoewel dit onderzoek sterke verbanden tussen gemeentelijke kenmerken en steun voor populistisch radicaal rechtse partijen identificeert, kunnen geen causale uitspraken worden gedaan. Een belangrijke methodologische beperking is het gebrek aan controlevariabelen. Het toevoegen van controlevariabelen is nuttig om effecten van storende factoren te isoleren (*confounding*). Controlevariabelen zijn essentieel om vertekening (*bias*) te voorkomen en de geldigheid van onderzoeksresultaten te vergroten (Hünermund & Louw, 2023; Shiau et al., 2023). Dit is echter vooral

van belang bij het inschatten van causale effecten, iets wat dit onderzoek door gebrek aan tijd en middelen niet beoogd te doen.

Een ander aandachtspunt is de gebruikte data. De selectie van variabelen is gebaseerd op hun herhaaldelijke identificatie in de literatuur als relevante voorspellers van PRRP-steun in Europa (cf. Swank & Betz, 2003; Norris & Inglehart, 2019; Rooduijn, 2017), maar ondanks de eerder hoge toegelichte variantie is deze lijst nooit exhaustief. De combinatie van objectieve en subjectieve gegevens kan interpretatie bemoeilijken: sommige variabelen meten percepties en blijken soms sterker samen te hangen met op PRRP stemmen dan de feitelijke situatie. Het onderstreept het belang van perceptie en gevoel in populistisch stemgedrag, maar bemoeilijkt ook de interpretatie. Objectieve veranderingen kunnen ook indirect leiden tot een subjectief gevoel, dat op zijn beurt stemgedrag beïnvloedt (Lucassen & Lubbers, 2011). Hoewel de data over het algemeen van hoge kwaliteit is, zijn de gebruikte meetjaren niet volledig uniform (sommige data dateren uit 2022, andere uit het verkiezingsjaar zelf). Er is steeds gekozen voor de meest recente cijfers, maar dit kan een kleine discrepantie veroorzaken.

Wat betreft multicollineariteit geldt dat sommige variabelen, zoals inkomen en opleidingsniveau, sterker met elkaar samenhangen. In dit onderzoek wezen de VIF-scores bij enkele variabelen uit het socio-economische model op een lichte mate van overlap in wat zij meten. Dit kan de standaardfouten in regressiemodellen beïnvloeden en vereist een voorzichtige interpretatie. Zoals eerder besproken is de verdeling van variabelen over de stemmodellen bovendien volgordeafhankelijk en moet het met de omzichtigheid worden bekeken. Ook het aandeel ontbrekende waarden, die zeer beperkt zijn, betreffen wel grotendeels dezelfde kleine groep gemeenten. Er zijn echter geen afzonderlijke analyses uitgevoerd op het niveau van deze gemeenten, waardoor interpretatiefouten worden vermeden. Tot slot gelden er ook algemene beperkingen van kwantitatief onderzoek: niet alle relevante nuances en contextfactoren laten zich in cijfers vangen, waardoor bepaalde observaties of dynamieken buiten beeld kunnen blijven.

CONCLUSIE EN DISCUSSIE

7. Conclusie

Dit onderzoek had tot doel de samenhang tussen verschillende onafhankelijke factoren op gemeenteniveau en het stemmen op populistisch radicaal rechtse partijen (PRRP) in Vlaanderen in 2024 in kaart te brengen. De analyse maakt gebruik van drie thematische modellen: sociaaleconomisch, demografisch-cultureel en psychologisch-institutioneel. Deze driedeling bood de mogelijkheid om variabelen te groeperen op basis van theoretische modellen uit de literatuur en zo patronen te herkennen in hoe structurele kenmerken en percepties zich in gemeenten tot elkaar

verhouden. De variabelen in het sociaaleconomische model vertonen de sterkste samenhang met PRRP-stemgedrag, met name door de sterk negatieve relatie met het aandeel hoger opgeleiden. Het psychologisch-institutionele model vertoont eveneens een significante samenhang met PRRP-steun, vooral via wantrouwen tegenover de overheid en gemeentelijke ontevredenheid. Het demografisch-culturele model laat een beperktere samenhang zien, waarbij vooral de negatieve houding tegenover diversiteit opvalt. Wanneer deze drie modellen samen worden bekeken, valt op dat elk model minstens één variabele bevat die een duidelijke en statistisch significante relatie vertoont met PRRP-steun. In het sociaaleconomische model is die variabele onmiskenbaar het opleidingsniveau: gemeenten met een groter aandeel hoger opgeleiden kennen systematisch lagere percentages PRRP-stemmers. In het psychologisch-institutionele model springt vooral het wantrouwen tegenover de Vlaamse overheid eruit, terwijl in het demografisch-culturele model de houding tegenover diversiteit het duidelijkst naar voren komt. Deze spreiding bevestigt dat PRRP-steun in Vlaanderen niet tot één enkel verklaringsdomein kan worden teruggebracht. Ook de keuze van indicatoren kan hier een verschil in maken.

De sterke negatieve samenhang tussen het aandeel hoger opgeleiden en PRRP-steun bevestigt bevindingen uit de literatuurstudie, waarin opleidingsniveau een goede voorspeller blijkt van lagere ontvankelijkheid voor populistisch radicaal rechtse retoriek. In gemeenten waar meer inwoners hoger onderwijs hebben gevolgd, lijkt de steun voor PRRP duidelijk lager te liggen. Dit sluit aan bij het idee dat hogeropgeleiden gemiddeld vaker postmaterialistische waarden aanhangen en kritischer staan tegenover autoritaire politieke voorstellen. Daarnaast blijkt ook een negatieve houding tegenover etnisch-culturele diversiteit een duidelijke samenhang te hebben met PRRP-steun, wat mogelijk het belang onderstreept van percepties en culturele attitudes naast structurele kenmerken. Dat wantrouwen tegenover de Vlaamse overheid en negatieve houding tegenover diversiteit positieve samenhang vertonen, ondersteunt mogelijk de *cultural backlash*-theorie⁶ en benadrukt dat percepties minstens even bepalend zijn als sociaaleconomische omstandigheden voor samenhang met PRRP-steun. Deze bevinding ligt in lijn met eerder onderzoek waarin wantrouwen wordt gezien als voedingsbodem voor *anti-establishment* stemgedrag. Het bevestigt mogelijk dat politieke attitudes in combinatie met culturele opvattingen een krachtige combinatie vormen bij het verklaren van electorale steun voor populistisch radicaal rechts.

Sommige demografische variabelen vertonen een afwijkende richting, maar dit neemt aanzienlijk af binnen het volledige model en lijkt daardoor van beperkte betekenis voor de algemene verklaring. De negatieve samenhang tussen migratie van buiten de EU en PRRP-stemmen wijkt af van bevindingen in andere Europese landen (Harteveld et al., 2021; Essletzbichler et al., 2021). Mogelijke verklaringen liggen in de context van Vlaamse gemeenten met hogere migratieaandelen, die vaak ook stedelijker zijn. Stedelijke contexten gaan doorgaans samen met kosmopolitische houdingen, waardoor de aantrekkingskracht van PRRP mogelijk wordt beperkt. Daarnaast kan het aandeel burgers met

⁶ Volgens Norris & Inglehart (2019) is de opkomst van populisme een reactie (backlash) op deze snelle maatschappelijke veranderingen, waarbij de “elite” die waarden volgens PRRP zou ondermijnen.

migratieachtergrond zelf het PRRP-stemaandeel verlagen. Eerder in dit onderzoek werd aangetoond dat het niet louter de feitelijke aanwezigheid van migratie is die bepalend is, maar ook de perceptie ervan, waarbij PRRP-partijen migratie vaak framen als culturele dreiging (o.a. Newth, 2021). Opvallend is ook dat subjectieve percepties, zoals subjectieve armoede of onveiligheidsgevoel, soms sterker samenhangen met PRRP-steun dan objectieve indicatoren. Dit bevestigt dat stemgedrag niet enkel een rationele reflectie is van feitelijke omstandigheden, maar ook van hoe deze omstandigheden worden beleefd en geïnterpreteerd. Zo kan subjectieve armoede in eerder onderzoek verklaren waarom gemeenten met stabiele economische cijfers toch relatief hoge steun voor PRRP kennen (OECD, 2019). Interessant hierbij is dat de richting van de samenhang tussen inkomen en PRRP-steun verandert naar positief, wanneer andere sociaaleconomische variabelen gezamenlijk worden meegenomen. Dit wijst op overlap in wat deze variabelen meten. Dit betekent niet dat “rijkere gemeenten meer PRR stemmen”; misschien is er juist een verband met burgers met een lager inkomen, in gemeenten waar het gemiddeld inkomen hoger ligt, die op Vlaams Belang stemmen. Dit hangt samen met de **ecologische denkfout** (ecological fallacy) die kan ontstaan wanneer je conclusies over individuen trekt op basis van geaggregeerde data (Schwartz, 1994). Deze analyse is uitgevoerd op gemeentelijk niveau, waardoor individuele stemmotieven niet direct kunnen worden afgeleid (Pearce, 2000). Daardoor kunnen er nuances op basis van geaggregeerde data soms niet zichtbaar zijn.

Hoewel in totaal negen van de dertien onderzochte variabelen een samenhang vertoonden, moeten de resultaten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Ten eerste is dit onderzoek beschrijvend en cross-sectioneel: waardoor enkel gelijktijdige samenhangen kunnen worden vastgesteld en geen uitspraken kunnen worden gedaan over oorzaak en gevolg. Verder is de externe validiteit beperkt: het is onzeker in welke mate de bevindingen kunnen worden gegeneraliseerd naar andere contexten of naar toekomstige verkiezingen. Een correlatie betekent immers niet dat er sprake is van een oorzaak-gevolgrelatie. Desondanks schetst dit onderzoek een beeld van hoe structurele kenmerken en percepties op gemeentelijk niveau samengaan met PRRP-steun in Vlaanderen. Het onderzoek bevestigt dat verklaringen voor radicaal-rechts stemgedrag niet uitsluitend in één model gezocht moeten worden, en dat juist verscheidene factoren voor een volledig beeld zorgen. Het biedt daarom een solide vertrekpunt voor vervolgonderzoek dat deze verbanden verder kan toetsen, verdiepen en vergelijken.

8. Discussie

Op basis van de kaart van Hooghe & Stiers (2023: 9) werden in de inleiding enkele regio's afgebakend die “gevoelig zijn voor radicaal rechts stem”. Het in kaart brengen van opvallende patronen binnen deze regio's is daarom relevant als eerste beschrijving en kan een aanwijzing vormen voor verder onderzoek. Deze analyse is echter louter beschrijvend van aard en beoogt geen causale verbanden vast te stellen, maar dient enkel om de context te schetsen en mogelijke hypothesen voor toekomstig, diepgaander onderzoek te formuleren, bijvoorbeeld in longitudinale of meer verfijnde multivariate opzetten.

1. **De Denderstreek**⁷ vertoont een gemengd profiel. Het gemiddeld inkomen ligt in deze gemeenten op of zelfs boven het Vlaamse gemiddelde, wat erop wijst dat er op economisch vlak geen uitgesproken achterstelling is. Tegelijkertijd ligt de subjectieve armoede er hoger, wat duidt op een discrepantie tussen feitelijke inkomenssituatie en ervaren financiële druk. Het aandeel hoger opgeleiden ligt enkele procentpunten lager dan het Vlaams gemiddelde, wat aansluit bij het patroon dat in het kwantitatieve luik naar voren kwam (opleiding had de sterkste negatieve samenhang met PRRP-steun). Wat in deze regio opvalt zijn echter de veiligheidsindicatoren: zowel de geregistreerde criminaliteitsgraad als, in nog sterkere mate, het onveiligheidsgevoel liggen beduidend hoger dan de Vlaamse gemiddelden. Desondanks leek er voor het gehele model geen samenhang te zijn. Tot slot is er ook de bovengemiddelde negatieve houding ten opzichte van diversiteit (3-4 procentpunten), ondanks dat het migratieaandeel in de bevolking nauwelijks afwijkt van het Vlaamse cijfer (opgelet: dit is wel licht afhankelijk van de gemeente binnen de regio). De institutionele factoren gedragen zich eerder normaal.
2. De gemeenten dieper in **West-Vlaanderen**, rondom de **Westhoek**⁸ laten een ander profiel zien. Op enkele variabelen scoren zij lager dan het Vlaamse gemiddelde: zo ligt het gemiddeld inkomen op € 20 900 per inwoner, tegenover ongeveer € 24 000 in Vlaanderen. Het aandeel hoger opgeleiden is eveneens beperkter. Ondanks een lage geregistreerde werkloosheid ligt de subjectieve armoede toch iets hoger, wat opnieuw wijst op het belang van percepties naast objectieve economische cijfers. Op vlak van veiligheid tonen deze gemeenten een gunstiger beeld dan de Denderstreek. Toch valt op dat de negatieve houding tegenover diversiteit ook in deze regio bovengemiddeld is, ondanks de erg beperkte aanwezigheid van migranten. Tot slot ligt het wantrouwen in de Vlaamse overheid iets hoger dan gemiddeld, wat aansluit bij de bevinding dat institutioneel wantrouwen in bepaalde contexten een rol kan spelen in PRRP-steun.
3. **De gemeenten rondom Antwerpen, richting De Kempen**⁹ onderscheiden zich weer op andere punten. Ze worden gekenmerkt door lagere inkomens en een kleiner aandeel hoger opgeleiden dan het Vlaamse gemiddelde. Het migratieaandeel is laag, en zowel de geregistreerde criminaliteit als de perceptie van onveiligheid liggen onder het gemiddelde. Wat hier het meest opvalt, zijn de relatief hoge scores op politiek wantrouwen, gecombineerd met een negatieve houding ten opzichte van diversiteit.

Over de drie de regio's heen valt op dat het aandeel hoger opgeleiden lager ligt dan gemiddeld, wat ook het sterkste samenhange met PRRP-steun. Subjectieve, en dus door inwoners ervaren, armoede komt vaker voor in de Denderstreek en de West-Vlaamse gemeenten. De negatieve houding tegenover diversiteit is overal bovengemiddeld, ook waar de migratiecijfers laag zijn, wat

⁷ Hier bestaande uit: Denderleeuw, Ninove, Aalst, Dendermonde, Lede, Erpe-Mere, Geraardsbergen, Lierde, Haaltert, Buggenhout, Herzele, Sint-Lievens-Houtem, Lebbeke en Zottegem.

⁸ Hier bestaande uit: Diksmuide, Staden, Lo-Reninge, Houthulst, Vleteren, Kortemark, Koekelare, Roeselare.

⁹ Hier bestaande uit: Putte, Heist-op-den-Berg, Hulshout, Westerlo, Herselt, Laakdal, Geel, Meerhout, Mol, Balen.

misschien op culturele of perceptiegebonden factoren kan wijzen. De Denderstreek kent hogere criminaliteitsverhoudingen en onveiligheidsgevoelens, terwijl bij de andere regio's politiek wantrouwen opvalt. Deze beschreven regio's laten zien dat lokale contexten sterk kunnen variëren. Juist omdat de patronen uiteenlopen én enkele terugkerende elementen bevatten, vormen zij interessante casussen voor vervolgonderzoek. Een verdiepend onderzoek kan bijvoorbeeld nagaan in welke mate deze regionale profielen stabiel blijven over meerdere verkiezingen heen, of hoe lokale dynamieken (zoals migratie-influx, economische ontwikkeling of veranderend veiligheidsgevoel) hierop inspelen.

Deze descriptieve bevindingen sluiten aan bij wat dit onderzoek beoogde te doen: het analyseren van structurele en regionale contextfactoren in Vlaanderen die samenhang vertonen met radicaalrechts stemgedrag. Een belangrijk referentiepunt hiervoor was Harteveld (2021), die in zijn analyse van de PVV in Nederland eveneens rekening houdt met regionale variatie, door individuele surveydata te koppelen aan lokale contextkenmerken. Zo komen patronen naar voren die in louter individuele analyses vaak verborgen blijven, wat de nood aan meer systematische en vergelijkende contextstudies voor Vlaanderen onderstreept. Zulke studies zouden mogelijk baat hebben bij het hebben van een meerlagig verklaringsmodel op gemeentelijk niveau, zodat zowel de objectieve context als de subjectieve beleving ervan in één geïntegreerd verklaringsmodel kan worden opgenomen. De omvang van de toegelichte variantie in de modellen wijzen erop dat meerdere factoren gezamenlijk samenhangen. Dit bevordert ook de integratie van bevindingen uit de vele onderzoeken naar PRRP. Ook is er nood aan meer effectenonderzoek, waarbij structurele contextfactoren in experimentele of longitudinale onderzoekopzetten worden onderzocht, om de generaliseerbaarheid van de resultaten naar andere contexten en tijdsperiodes te vergroten. Hiervoor zijn echter -naast extra tijd en middelen- ook aanvullende methodologische controles nodig, zoals het uitvoeren van robuustheidsanalyses en gevoeligheidstoetsen om de betrouwbaarheid en stabiliteit van de bevindingen te versterken. Wel gaat dit type onderzoek gepaard met enkele uitdagingen. Zo zijn het aantal indicatoren omvangrijk en afhankelijk van de beschikbare deelmetingen, waardoor niet alle relevante variabelen op dezelfde manier kwantificeerbaar zijn. Bovendien laten sommige factoren zich niet op gemeentelijk niveau vatten en vallen zij daardoor buiten de reikwijdte van deze analyse. Daarnaast verdient ook de externe validiteit aandacht: in hoeverre kunnen de bevindingen worden gegeneraliseerd naar andere contexten buiten Vlaanderen? Deze vraag is essentieel om te bepalen of de hier vastgestelde samenhangen structureel en robuust zijn, of eerder contextgebonden en tijdsgebonden.

Een korte reflectie op de maatschappelijke relevantie sluit hierbij aan, aangezien deze resultaten op een beschrijvende manier inzicht geven in regionale verschillen in sociaal-economische, demografische en institutionele contexten die samenhangen met steun voor PRRP. De analyse laat zien dat, naast sociaaleconomische kenmerken zoals opleidingsniveau, ook percepties van culturele diversiteit en politiek vertrouwen mogelijk een rol spelen in deze samenhang. Lokale besturen en de Vlaamse overheid kunnen deze kennis benutten om de maatschappelijke context beter te begrijpen waarin dergelijke stempatronen voorkomen. Inzicht in de verschillende kenmerken en percepties kan

helpen om maatschappelijke cohesie te bevorderen, bijvoorbeeld via initiatieven die onderlinge contacten stimuleren, burgerparticipatie ondersteunen en transparantie in beleidscommunicatie vergroten. Concreet kunnen er bijvoorbeeld maatregelen worden genomen om politiek vertrouwen te vergroten.

Samenvattend toont dit onderzoek dat gemeentelijke kenmerken op lokaal niveau samenhangen met verschillen in stemgedrag op populistisch radicaal rechtse partijen in Vlaanderen. Door de combinatie van meerdere modellen in één analyse te bekijken, ontstaat een rijker beeld van de lokale context waarin deze partijen electoraal succes halen. Hoewel dit onderzoek geen uitspraken doet over oorzakelijke verbanden, bieden de resultaten waardevolle bouwstenen voor toekomstig onderzoek en voor een beter begrip van regionale variatie in stemgedrag.

BIBLIOGRAFIE

- Abts, K., Swyngedouw, M., & Meuleman, B. (2015). Het profiel van de Vlaamse kiezers in 2014. Wie stemde waarom op welke partij? Analyse op basis van de postelelectorale verkiezingsonderzoeken 1991-2014. In Centrum Voor Sociologisch Onderzoek en Instituut Voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek (OT-13-030; pp. 3–45). Centrum voor Sociologisch Onderzoek en Instituut voor Sociaal en Politiek Opinieonderzoek. Geraadpleegd op 6 april 2025, van <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/496063/2/Het+profiel+van+de+Vlaamse+kiezers+in+2014+-+Abts+Swyngedouw+Meuleman.pdf>
- Andrade, C. (2020). Sample Size and its Importance in Research. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 42, 102 - 103. https://doi.org/10.4103/IJPSYM.IJPSYM_504_19.
- Arzheimer, K. (2018). Explaining electoral support for the radical right. In J. Rydgren (Ed.), *The Oxford Handbook of the Radical Right* (pp. 143–165). Oxford University Press.
- Autor, D. H., Dorn, D., & Hanson, G. H. (2016). The China Shock: Learning from Labor-Market Adjustment to Large Changes in Trade. *Annual Review Of Economics*, 8(1), 205–240. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080315-015041>
- Bedock, C., Best, V., Otjes, S., & Weisskircher, M. (2022). A policy like no other? The populist radical right challenge in the field of democracy reform. *Party Politics*, 29(4), 661–671. <https://doi.org/10.1177/13540688221089126>
- Belgian Privacy Commission (BPS). (2025). Toelichting bij het gebruik van anonieme en geaggregeerde data volgens de AVG. <https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be>
- Berelson, B. R., Lazarsfeld, P. F. & Mcphee, W. N. (1954). *Voting: a study of opinion formation in a presidential campaign*. Chicago: Chicago University Press
- Bernhard M., (2021). Democratic Backsliding in Poland and Hungary. *Slavic Review*. 2021;80(3):585-607. <https://doi:10.1017/slr.2021.145>
- Betz Hans-Georg and Johnson Carol. (2004). Against the Current - Stemming the Tide: The Nostalgic Ideology of the Contemporary Radical Populist Right. *Journal of Political Ideologies*, 9 (3), pp. 311- 327. 10.1080/1356931042000263546
- Bock, B. B. (2016). Rural marginalisation and the role of social innovation; a turn towards exogenous development and rural reconnection. *Sociologia Ruralis*, 56(4), 552–573. DOI: 10.1111/soru.12119
- Bock, B.B. (2016). Rural marginalisation and the role of social innovation; a turn towards exogenous development and rural reconnection. *Sociologia Ruralis*, 56(4): 552–573. DOI: 10.1111/soru.12119
- Brody, R. A., & Page, B. I. (1972). Comment: The Assessment of Policy Voting. *The American Political Science Review*, 66(2), 450–458. <https://doi.org/10.2307/1957788>
- Brodziak, A., & Abram, D. (2023). Particular Sexual and Ambitious Attitude threatens the Global Societal Functioning and Individual Wellbeing. *Qeios*. <https://doi.org/10.32388/966hxz>.
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford University Press.
- Catalano, L., & De Witte, K. (2024). On the drivers of extremist voting: economic and cultural dimensions. *DemoTrans Working Paper*. via: https://feb.kuleuven.be/drc/LEER/demotrans/DemoTrans_Papers.
- Census 2011 & 2021: Migratie. (2021). Statbel. Geraadpleegd op 9 oktober 2024, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/bevolking/migratie#panel-13>
- Census: Situatie op de arbeidsmarkt: werkgelegenheid en werkloosheid. (2024). Statbel. Geraadpleegd op 12 juli 2024, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/arbeidsmarkt/situatie-op-de-arbeidsmarkt-werkgelegenheid-en-werkloosheid#:~:text=Over%20het%20algemeen%20is%20de,werkloosheidspercentages%20in%20hun%20respective%20provincies>
- Coffé, H., Heyndels, B., & Vermeir, J. (2007). Fertile grounds for extreme right-wing parties: Explaining the Vlaams Blok's electoral success. *Electoral Studies*, 26(1), 142–155. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2006.01.005>
- Cohen, J., Cohen, P., West, S.G., & Aiken, L.S. (2003). *Applied Multiple Regression/Correlation Analysis for the Behavioral Sciences* (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203774441>
- Đ. Milosav, Z. Dickson, S. B. Hobolt, H. Klüver, T. Kuhn & T. Rodon (24 Mar 2025): the youth gender gap in support for the far right, *Journal of European Public Policy*, DOI: 10.1080/13501763.2025.2481181
- D. Swank, H. G. Betz (2003). Globalization, the welfare state and right-wing populism in Western Europe, *Socio-Economic Review*, Volume 1, Issue 2, Pages 215–245, <https://doi.org/10.1093/socesco/1.2.215>
- Danieli, O., Gidron, N., Kikuchi, S., & Levy, R. (2022). Decomposing the Rise of the Populist Radical Right. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4255937>

- De Jonge, L. (2024, 29 april). *Uiterst rechts in Europa: verdeeld maar springlevend*. Montesquieu Instituut. Geraadpleegd op 26 november 2024, van https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vmcfb5hyuecn/nieuws/uiterst_rechts_in_europa_verdeeld_maar
- Deschouwer, K. & André, A. (2018). *Lokaal kiezersgedrag in België: de impact van kandidaten, partijen en issues*. In: Deschouwer, K. et al. (red.), *De lokale kiezer. Lokaal stemgedrag in Vlaanderen en Wallonië bij de verkiezingen van 14 oktober 2012*. Leuven: Acco.
- Digitaal Vlaanderen. (2024, 26 september). *28 gemeenten worden er 13: ontdek de rol van Digitaal Vlaanderen in de nakende gemeentefusies*. Vlaamse overheid. <https://www.vlaanderen.be/digitaal-vlaanderen/28-gemeenten-worden-er-13-ontdek-de-rol-van-digitaal-vlaanderen-in-de-nakende-gemeentefusies>
- Duckitt, J. (2001). A dual-process cognitive-motivational theory of ideology and prejudice. *Advances in Experimental Social Psychology*, 33, 41–113. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(01\)80004-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(01)80004-6)
- Eatwell, R., & Goodwin, M. (2018). *National Populism: The Revolt Against Liberal Democracy*. Penguin.
- *Een onafhankelijk Vlaanderen*. (z.d.). Vlaams Belang. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://www.vlaamsbelang.org/een-onafhankelijk-vlaanderen>
- *Enkel Vlaams Belang steunt democratische wil en soevereiniteit van Hongaarse volk*. (2023, 22 september). Vlaams Belang. Geraadpleegd op 13 april 2024,
- Esser, F., Stepińska, A., & Hopmann, D. N. (2017). Populism and the media: Cross-national findings and perspectives. In Aalberg, T., Esser, F., Reinemann, C., Stromback, J., & De Vreese, C. H. (Eds.), *Populist Political Communication in Europe* (pp. 365–380). Routledge.
- Essletzbichler, J., Moser, M., Derndorfer, J., & Staufer-Steinnocher, P. (2021). Spatial variation in populist right voting in Austria, 2013–2017. *Political Geography*, 99, 102757. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2021.102461>
- Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen. (2015). *Ethisch protocol*. Universiteit Gent. <https://www.ugent.be/ps/nl/onderzoek/ethisch-protocol.pdf>
- Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken. (2025). *IBZ. Verkiezingsuitslagen*. Geraadpleegd op 1 maart 2025, van <https://verkiezingsresultaten.belgium.be/nl>
- Federale Politie. (2024). *Veiligheidsmonitor – Lokale veiligheidsbeleving en slachtofferschap*. Geraadpleegd op 29 april 2025, van <https://www.politie.be/statistieken/nl/veiligheidsmonitor>
- Feldman, S. (2003). Enforcing social conformity: A theory of authoritarianism. *Political Psychology*, 24(1), 41–74. <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00316>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). London: SAGE Publications.
- Fielitz, M., & Marcks, H. (2020). *Digital Fascism: Challenges for the Open Society in Times of Online Radicalisation*. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Filip Dewinter: “Dat de officiële criminaliteitscijfers dalen, komt door de omvolking: allochtonen geven veel minder delicten aan bij de politie” (R. Liekens & S. Ooghe). (2023, 6 november). Humo. Geraadpleegd op 22 maart 2024, van <https://www.humo.be/nieuws/filip-dewinter-dat-de-officieel-criminaliteitscijfers-dalen-komt-door-de-omvolking-allochtonen-geven-veel-minder-delicten-aan-bij-de-politie~b426e181/>.
- Gemeente-Stadsmonitor (z.d.). *Over de Stadsmonitor*. Vlaanderen. Geraadpleegd op 29 april 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor>
- Gemeente-stadsmonitor. (2021). *Scholingsgraad* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/scholingsgraad>
- Gemeente-stadsmonitor. (2022). *Gemiddeld inkomen per inwoner* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/gemiddeld-inkomen-inwoner>
- Gemeente-stadsmonitor. (2023). *Houding tegenover diversiteit* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/houding-tegenover-diversiteit>
- Gemeente-stadsmonitor. (2023). *Onveiligheidsgevoel in de gemeente* [Dataset]. Geraadpleegd op 1 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/onveiligheidsgevoel-de-gemeente>
- Gemeente-stadsmonitor. (2023). *Sociaal weefsel in de buurt* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/sociaal-weefsel-de-buurt>
- Gemeente-stadsmonitor. (2023). *Subjectieve armoede* [Dataset]. Geraadpleegd op 1 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/subjectieve-armoede>
- Gemeente-stadsmonitor. (2023). *Tevredenheid over de gemeente* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/tevredenheid-over-de-gemeente>

- Gemeente-stadsmonitor. (2023). *Vertrouwen in politieke instellingen* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/vertrouwen-politieke-instellingen>
- Gemeente-stadsmonitor. (2024). *65-plussers* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/65-plussers>
- Gemeente-stadsmonitor. (2024). *Criminaliteitsgraad* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-monitor/overzicht-indicatoren/criminaliteitsgraad>
- Gethin, A., Martínez-Toledano, C., & Piketty, T. (2021). Brahmin Left Versus Merchant Right: Changing Political Cleavages in 21 Western Democracies, 1948-2020. *The Quarterly Journal of Economics*. <https://doi.org/10.1093/qje/qjab036>.
- Gidron, N., & Hall, P. A. (2017). The politics of social status: Economic and cultural roots of the populist right. *British Journal of Sociology*, 68(S1), S57–S84. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12319>
- Giray Gozgor & Mehmet Huseyin Bilgin & Peter Rangazas, 2021. "Economic Uncertainty and Fertility," *Journal of Human Capital*, University of Chicago Press, 15(3), pages 373-399.
- Girdusky, R. (2024, 9 juni). *Right-wing populists notch huge gains across EU in European Parliament elections — throwing governments into chaos*. New York Post. <https://nypost.com/2024/06/09/right-wing-populists-make-huge-gains-in-european-parliament-elections/>
- Górecki, M. A., Bartnicki, S., & Alimowski, M. (2021). Local voting at local elections revisited: ‘Friends and neighbors voting’ at mayoral elections in rural Poland. *Political Geography*, 94, 102559. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2021.102559>
- Gu, Z. (2022). Complex heatmap visualization. *iMeta*, 1(3). <https://doi.org/10.1002/imt.2.43>
- Guth, J., & Nelsen, B. (2019). Party choice in Europe: Social cleavages and the rise of populist parties. *Party Politics*, 27, 453 - 464. <https://doi.org/10.1177/1354068819853965>.
- Hameleers, M., & Vliegenthart, R. (2019). The Rise of a Populist Zeitgeist? A Content Analysis of Populist Media Coverage in Newspapers Published between 1990 and 2017. *Journalism Studies*, 21(1), 19–36. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1620114>
- Harteveld, E., Van der Brug, W., De Lange, S., & Van der Meer, T. (2021). *Multiple roots of the populist radical right: Support for the Dutch PVV in cities and the countryside.*, 61(2), 440–461. <http://doi.org/10.1111/1475-6765.12452>
- Heiberger, R., Kaffai, M., & Remer, U. (2022). *Crime and the electoral success of radical right parties*. Paper gepresenteerd op de ECPR General Conference, Universiteit van Innsbruck.
- Heiberger, R., Kaffai, M., & Remer, U. (2022). *Crime and the electoral success of radical right parties*. Paper gepresenteerd op de ECPR General Conference, Universiteit van Innsbruck.
- Heiberger, R., Kaffai, M., & Remer, U. (2022). *Crime and the electoral success of radical right parties*. Paper gepresenteerd op de ECPR General Conference, Universiteit van Innsbruck. Via: <https://ecpr.eu/Events/Event/PaperDetails/64169>
- Herstappe. (z.d.). Visitlimburg. Geraadpleegd op 3 mei 2025, van <https://www.visitlimburg.be/nl/haspengouw/herstappe#:~:text=In%20het%20uiterste%20zuiden%20van,Romeinse%20stapelplaats%20langs%20de%20heirbaan.>
- Höhne, B., Kölzer, J., & Träger, H. (2025). Geography of shrinkage: Local population decline and electoral support for the anti-establishment parties AfD and BSW in East German state elections. *German Politics*. <https://doi.org/10.1080/09644008.2025.2489409>
- Hooghe M, Marien S, Pauwels T. (2013) Where Do Distrusting Voters Turn if There is No Viable Exit or Voice Option? The Impact of Political Trust on Electoral Behaviour in the Belgian Regional Elections of June 2009. *Government and Opposition*, 46(2):245-273. doi:10.1111/j.1477-7053.2010.01338.x
- Hooghe, M., & Stiers, D. (2022). Explaining voting patterns in a multi-level system: The case of Belgium [kaart]. *The Journal of Federalism*, 52(4), 655-674.
- Hooghe, M., Dassonneville, R. (2018). Explaining the Trump Vote: The Effect of Racist Resentment and Anti-Immigrant Sentiments. *PS Political science & politics*, 51 (3), 528-534. doi: 10.1017/S1049096518000367
- <https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2481181>
- Hünermund, P., & Louw, B. (2023). On the Nuisance of Control Variables in Causal Regression Analysis. *Organizational Research Methods*, 28(1), 138–151. <https://doi.org/10.1177/10944281231219274>
- Irwin, G. & Van Holsteyn, J., (2010) “Nieuwe vragen, oude antwoorden: Het debat over de opkomstplicht in Nederland”, *Res Publica* 52(1), 19-43. 10.5553/RP/048647002010052001003
- iVOX. (2024, maart). *Humo's Grote Jongerenenquête 2024: Politieke en maatschappelijke opvattingen van Vlaamse jongeren*. In opdracht van Humo. <https://businessam.be/1-op-5-vlaamse-jongeren-stemt-vlaams-belang/>
- James, G., Witten, D., Hastie, T., & Tibshirani, R. (2021). *An Introduction to Statistical Learning with Applications in R* (2e ed.). Springer.

- James, G., Witten, D., Hastie, T., & Tibshirani, R. (2021). *An Introduction to Statistical Learning: With Applications in R* (2e ed.). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-0716-1418-1>
- Kalmar, I. (2022). *White Christian Nationalism in the United States and Europe: Beyond Populism*. Routledge.
- Kalnins, A., & Hill, K. (2023). The VIF Score. What is it Good For? Absolutely Nothing. *Organizational Research Methods*, 28, 58 - 75. <https://doi.org/10.1177/10944281231216381>.
- Krastev, I., & Holmes, S. (2020). *The light that failed: A reckoning*. Penguin Books.
- Krzanowski, W. J. (2005). Multivariate Multiple Regression. *Encyclopedia Of Biostatistics*, 5. <https://doi.org/10.1002/0470011815.b2a13053>
- Laclau, Ernesto. (2005). *On Populist Reason*. London and New York: Verso. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA85918053>
- Loew, N., & Faas, T. (2019). Between Thin- and Host-ideologies: How Populist Attitudes Interact with Policy Preferences in Shaping Voting Behaviour. *Representation*, 55(4), 493–511. <https://doi.org/10.1080/00344893.2019.1643772>
- Long, Z., Li, Z., Lin, R., & Qiu, J. (2023). On singular values of large dimensional lag- τ sample auto-correlation matrices. *Journal of multivariate analysis*, 197. <https://doi.org/10.1016/j.jmva.2023.105205>.
- Lubbers, M., Gijsberts, M., & Scheepers, P. (2003). Extreme right-wing voting in Western Europe. *European Journal of Political Research*, 41(3), 345-378. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00015>
- Lucassen, G., & Lubbers, M. (2011). Who fears what? Explaining far-right-wing preference in Europe by distinguishing perceived cultural and economic ethnic threats. *Comparative Political Studies*, 45(5), 547–574. <https://doi.org/10.1177/0010414011427851>
- Luybaert, J. (2019). *Teloorgang van de traditionele partijen*. Samenleving & Politiek, 26(8), 55–61. Ghent Association for the Study of Parties and Representation (GASPAR), Universiteit Gent.
- Marchand, K., Stouthuysen, P., & Ghequire, D. (2006). Een/Geen zwarte zondag: over de gemeenteraadsverkiezingen van 8 oktober 2006. In *Ter Zake magazine: praktijkblad over lokaal beleid, inspraak en samenleving* (pp. 41-43). Brussel VIBOSO.
- Margalit, Y. (2019). Economic Insecurity and the Causes of Populism, Reconsidered. *The Journal Of Economic Perspectives*, 33(4), 152–170. <https://doi.org/10.1257/jep.33.4.152>
- Mayer, N., Gougou, F., & Monnerville, A. (2015). Gender gap in radical right vote: An age-related phenomenon? *French Politics*, 13 (4), pp.391-414. 10.1057/fp.2015.18
- Medeiros, M., Gauvin, J. P., & Chhim, C. (2020). Unified voters in a divided society: Ideology and regionalism in Belgium. *Regional & Federal Studies*, 32(1), 53–71. <https://doi.org/10.1080/13597566.2020.1843021>
- Meeusen, C., Roelandts, E., Abts, K., & Swyngedouw, M. (2023). Structurele en culturele determinanten van het stemgedrag in 2019.
- Mijs, J. J. B., Daenekindt, S., de Koster, W., & van der Waal, J. (2022). Belief in Meritocracy Reexamined: Scrutinizing the Role of Subjective Social Mobility. *Social Psychology Quarterly*, 85(2), 131-141. <https://doi.org/10.1177/01902725211063818> (Original work published 2022)
- Milner, H. V. (2021). Voting for Populism in Europe: Globalization, Technological Change, and the Extreme Right. *Comparative Political Studies*, 54(13), 2286-2320. <https://doi.org/10.1177/0010414021997175>
- Morren, R. (2020, 13 december). N-VA in de problemen: “Vlaams Belang groeit ten koste van N-VA”. *Redactie24*. <https://www.redactie24.be/politiek/n-va-de-problemen-vlaams-belang-groeit-ten-koste-van-n-va-117901>
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 39(4), 543.
- Newman, N., Fletcher, R., Robertson, C. T., Eddy, K., & Nielsen, R. K. (2023). Reuters Institute Digital News Report 2023. Reuters Institute for the Study of Journalism & University of Oxford.
- Newth, G. (2021). Rethinking ‘nativism’: beyond the ideational approach. *Identities*, 30, 161 - 180. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2021.1969161>.
- Norris, P. (2005). *Radical Right: Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge University Press.
- Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge University Press.
- O’Brien, R. (2007). A Caution Regarding Rules of Thumb for Variance Inflation Factors. *Quality & Quantity*, 41, 673-690. <https://doi.org/10.1007/S11135-006-9018-6>.
- OECD. (2018). *A broken social elevator? How to promote social mobility*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264301085-en>
- OECD. (2019). *Rural well-being: Geography of opportunities*. OECD Publishing. Parijs: <https://doi.org/10.1787/d25cef80-en>.
- OECD. (2019). Under pressure: The squeezed middle class. In *The Geography of Discontent (OECD Regional Development Working Papers)*. OECD Publishing. Parijs: <https://doi.org/10.1787/689afed1-en>.

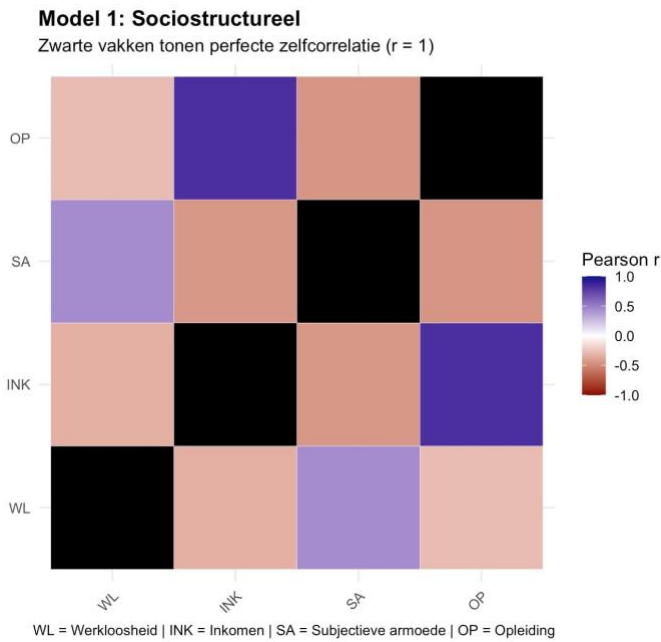
- Ontivero-Ortega, M., Faes, L., Cortes, J., Marinazzo, D., & Stramaglia, S. (2024). Assessing high-order effects in feature importance via predictability decomposition. *Physical review. E*, 111 3, L033301. <https://doi.org/10.1103/PhysRevE.111.L033301>.
- Oppenheimer, J. (2012). *Principles of Politics*. <https://doi.org/10.1017/cbo9781139053334>
- Panke, D. (2018). *Research Design & Method Selection: Making Good Choices in the Social Sciences* (1ste editie) [E-book]. Sage Publications Ltd. <http://digital.casalini.it/9781526452689>
- Pearce N. (2000) The ecological fallacy strikes back. *Journal of Epidemiology & Community Health*. 54, 326-327.
- Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>
- Rickardsson, J. (2021). The urban–rural divide in radical right populist support: the role of resident’s characteristics, urbanization trends and public service supply. *The Annals of Regional Science*, 67, 211 - 242. <https://doi.org/10.1007/s00168-021-01046-1>.
- Rodríguez-Pose, A. (2017). The revenge of the places that don’t matter (and what to do about it). *Cambridge Journal Of Regions Economy And Society*, 11(1), 189–209. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsx024>
- Rooduijn, M. (2017). What unites the voter bases of populist parties? Comparing the electorates of 15 populist parties. *European Political Science Review*, 9(2), 275-296.
- Rooduijn, M. (2017). What unites the voter bases of populist parties? Comparing the electorates of 15 populist parties. *European Political Science Review*, 10(3): 351-368. doi: 10.1017/S1755773917000145
- Rooduijn, M., Van der Brug, W. & De Lange, S.L. (2016). "Expressing or fuelling discontent?" *The relationship between populist voting and political discontent*. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2016.04.006>
- Rydgren, J. (2007). The sociology of the radical right. *Annual Review of Sociology*, 33, 241–262.
- Sajó, A., Uitz, R., & Holmes, S. R. (2021). The Illiberal Challenge in the European Union [eBook]. In *Routledge Handbook of Illiberalism* (1ste editie). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367260569>.
- Schwartz, S. (1994). The fallacy of the ecological fallacy: the potential misuse of a concept and the consequences. *American Journal Of Public Health*, 84(5), 819–824. <https://doi.org/10.2105/ajph.84.5.819>
- Scribbr. (z.d.). Wat is wetenschappelijke integriteit? Geraadpleegd op 1 mei 2025, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/wetenschappelijke-integriteit/>
- Shiau, W., Chau, P. Y., Thatcher, J. B., Teng, C., & Dwivedi, Y. K. (2023). Have we controlled properly? Problems with and recommendations for the use of control variables in information systems research. *International Journal Of Information Management*, 74, 102702. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102702>
- Spiess, M., & Tutz, G. (2004). Alternative measures of the explanatory power of general multivariate regression models. *The Journal of Mathematical Sociology*, 28(2), 125–146. <https://doi.org/10.1080/00222500490448217>
- Statbel. (2021). *Gemeentelijke armoedecijfers van 2021* [Dataset]. Geraadpleegd op 20 februari 2025, van <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/gemeentelijke-armoedecijfers-van-2021>
- Statbel. (2021). *Migratie – Geboorteland van de bevolking* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/bevolking/migratie>
- Statbel. (2021). *Situatie op de arbeidsmarkt: werkgelegenheid en werkloosheid* [Dataset]. Geraadpleegd op 1 mei 2025, van <https://statbel.fgov.be/nl/themas/census/arbeidsmarkt/situatie-op-de-arbeidsmarkt-werkgelegenheid-en-werkloosheid#panel-14>
- Statbel. (2024). *Bevolking naar woonplaats, leeftijd en geslacht* [Dataset]. Geraadpleegd op 2 mei 2025, van <https://bestat.statbel.fgov.be/bestat/crosstable.xhtml?datasource=65ee413b-3859-4c6f-a847-09b631766fa7>
- Statbel. (z.d.). *Over Statbel*. Federale Overheidsdienst Economie. Geraadpleegd op 29 april 2025, van <https://statbel.fgov.be/nl/over-statbel>
- Stenner, K. (2005). *The authoritarian dynamic*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511614712>
- Stenner, K. (2005). *The authoritarian dynamic*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511614712>
- Stiers, D. (2019). Beyond the distinction incumbent-opposition: Retrospective voting on the level of political parties. *Party Politics*, 2–3. <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/474009>
- Stokes, S. C. (2001). *Mandates and democracy: Neoliberalism by surprise in Latin America*. Cambridge University Press.
- Van der Brug, W., & Fennema, M. (2009). The Support Base of Radical Right Parties in the Enlarged European Union. *Journal of European Integration*, 31(5), 589–608. <https://doi.org/10.1080/07036330903145930>
- Van der Eecken, J. (2022). Vlaanderen op de weegschaal: populistisch verdict?. Via: <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:003119194>

- Van Gent, P. C., Jansen, E. F., & Smits, J.H.F. (2014). *Right-wing radical populism in city and suburbs: An electoral geography of the Partij Voor de Vrijheid in the Netherlands*. (9), 1775–1794. <https://doi.org/10.1177/0042098013505889>
- Van Gent, W. P. C., Jansen, E. F., & Smits, J. H. F. (2014). Right-wing radical populism in city and suburbs: An electoral geography of the Partij Voor de Vrijheid in the Netherlands. *Urban Studies*, 51(9), 1775–1794. <https://doi.org/10.1177/0042098013505889>
- van Haute, E., Pauwels, T. (2016). 2 The Vlaams Belang: Party Organization and Party Dynamics. In: Heinisch, R., Mazzoleni, O. (eds) *Understanding Populist Party Organisation*. Palgrave Studies in European Political Sociology. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/978-1-137-58197-6_3
- Van Hauwaert, S. M., & Van Kessel, S. (2018). Beyond protest and discontent: A cross-national analysis of the effect of populist attitudes and issue positions on populist party support. *European Journal of Political Research*, 57(1), 68–92. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12216>
- van <https://www.vlaamsbelang.org/nieuws/enkel-vlaams-belang-steunt-democratische-wil-en-soeveriniteit-van-hongaarse-volk>
- Verkiezingen van 9 juni 2024 – Tabellen met de uitslagen. (2024). In IBZ. Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken. Geraadpleegd 2024, van <https://verkiezingen.fgov.be/verkiezingen-van-9-juni-2024-tabellen-met-de-uitslagen>
- Verkiezingprogramma Vlaams Belang: Vlaanderen weer van ons. (2024). In Vlaams Belang. Verkiezingsdrukwerk 2024. Geraadpleegd op 13 april 2024, van https://www.vlaamsbelang.org/sites/default/files/2024-03/202403_Verkiezingsprogramma_versie%2020240324.pdf
- Visser, M. (1994). Policy Voting, Projection, and Persuasion: An Application of Balance Theory to Electoral Behavior. *Political Psychology*, 15(4), 699–711. <https://doi.org/10.2307/3791628>
- Vlaamse overheid: Agentschap Binnenlands Bestuur. (z.d.). *Stemrecht*. Vlaanderen.be. Geraadpleegd op 1 april 2025, van <https://www.vlaanderen.be/vlaanderen-kiest/stemmen/stemrecht>
- Vlaamse overheid. (2025). *Overzicht gemeentefusies vanaf 1 januari 2025*. Agentschap Binnenlands Bestuur. Geraadpleegd op 7 mei 2025, van <https://www.vlaanderen.be/lokaal-bestuur/samenwerking-fusies-regiovorming-en-verzelfstandiging/overzicht-fusies>
- Willaert, D. (2023). *Niet alles maar veel begint bij luisteren: Een verslag uit de Denderstreek* (1ste editie). Mammoet (Epo).
- Wooditch, A., Johnson, N.J., Solymosi, R., Medina Ariza, J., Langton, S. (2021). *Ordinary Least Squares Regression*. In: A Beginner's Guide to Statistics for Criminology and Criminal Justice Using R. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50625-4_15

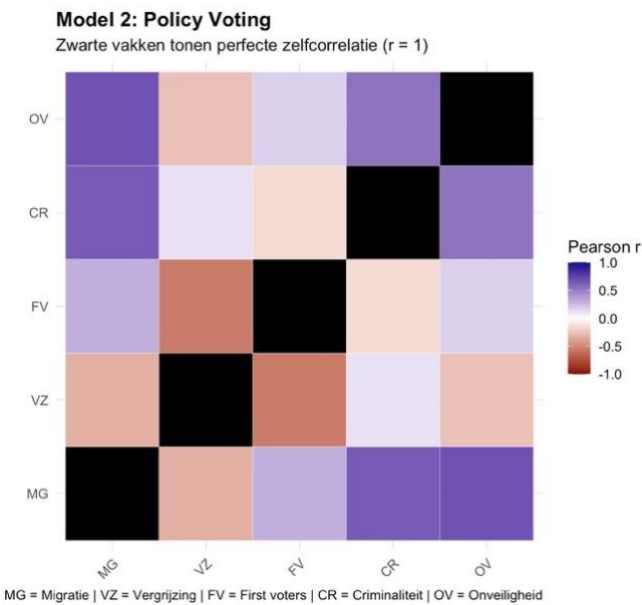
BIJLAGEN

Figuren:

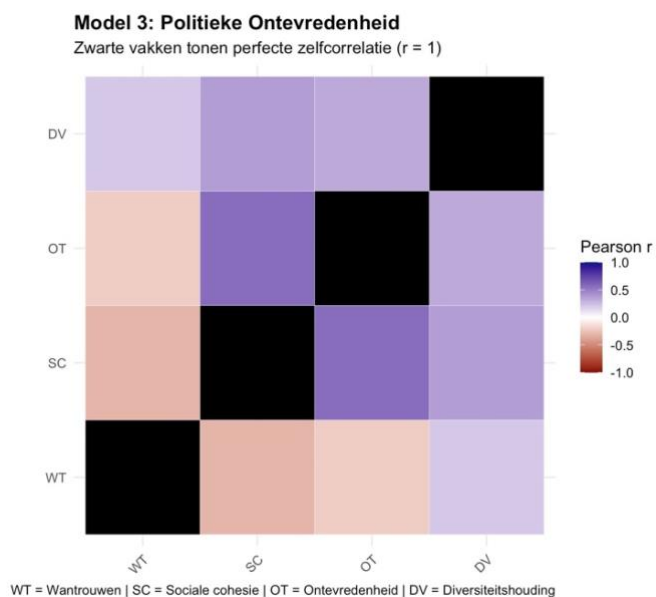
FIGUUR 3: HEATMAP 1

FIGUUR 4: HEATMAP 2

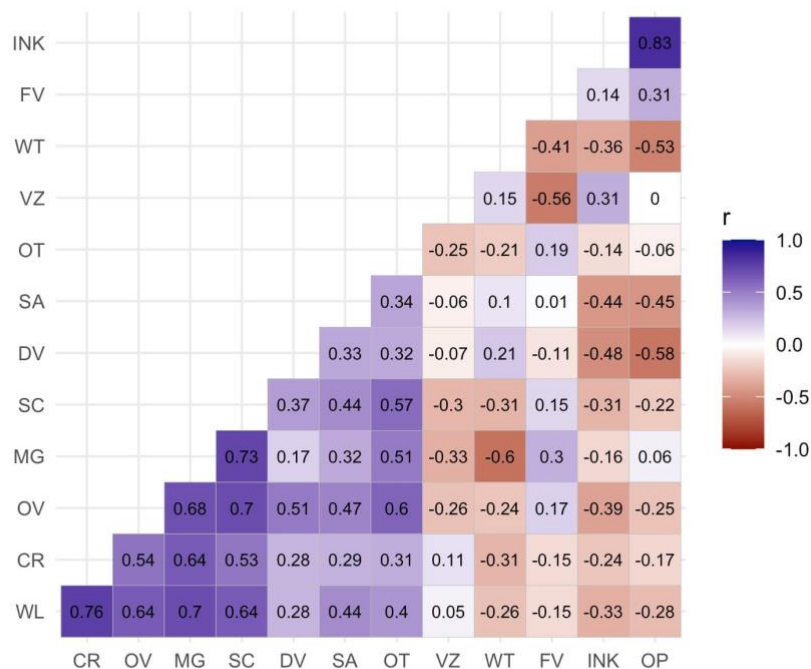

FIGUUR 5: HEATMAP 3

FIGUUR 6: HEATMAP (ALLE VARIABELEN)

Correlatiematrix verklarende variabelen

Bron: eigen verwerking op basis van Statbel & Gemeente-Stadsmonitor (2021–2024)

Tabellen:

TABEL 2: VARIANCE INFLATION FACTOR

Variabele	VIF	Interpretatie
Opleiding	7.3	Licht verhoogd ($5 < VIF < 10$)
Migratie (van buiten EU)	7.2	Licht verhoogd ($5 < VIF < 10$)
Gemiddeld inkomen	5.9	Zeer licht verhoogd ($5 < VIF < 10$)
Werkloosheid	5.2	Op waarschuwingsdrempel
Onveiligheidsgevoel	3.6	Geen multicollineariteit
Vergrijzing (65+)	3.1	Geen multicollineariteit
Sociale cohesie	3.1	Geen multicollineariteit
Criminaliteit	3	Geen multicollineariteit
Vertrouwen overheid	2.8	Geen multicollineariteit
Houding t.o.v. diversiteit	2.3	Geen multicollineariteit
First voters (mannen)	2.2	Geen multicollineariteit
Tevredenheid over gemeente	1.8	Geen multicollineariteit
Subjectieve armoede	1.7	

TABEL 4: INDIVIDUELE REGRESSIEMODELLEN PER VARIABLE

Variabele	R ²	Adj. R ²	SE	p-waarde	df
Wantrouwen t.o.v. overheid	0.550	0.548	0.000378	2.30e-53	297
Opleidingsniveau	0.542	0.541	0.000288	5.52e-51	289
Gemiddeld inkomen	0.241	0.239	0.000001	4.42e-19	289
Houding t.o.v. diversiteit	0.214	0.212	0.000488	2.67e-17	297
Migratie buiten EU	0.198	0.195	0.000899	5.79e-16	298
First voters	0.158	0.155	0.00517	8.11e-13	298
Ontevredenheid gemeente	0.0240	0.0207	0.000899	7.32e-03	297
Criminaliteit	0.0214	0.0180	0.000194	1.27e-02	288
Subjectieve armoede	0.0196	0.0163	0.00104	1.55e-02	297
Werkloosheid	0.0167	0.0134	0.00228	2.54e-02	298
Sociale cohesie	0.0113	0.00795	0.000889	6.67e-02	297
Vergrijzing (65+)	0.0074	0.0039	0.00110	1.44e-01	289
Onveiligheidsgevoel	0.0046	0.0012	0.000875	2.44e-01	297

TABEL 5: SOCIAALECONOMISCH MODEL REGRESSIE-OUTPUT

Variabele	Richting effect	p-waarde	Gestandaardiseerd β	Sign.
Werkloosheid	negatief	0.119	-0.095	X
Gemiddeld inkomen	positief	<0.001	0.316	✓
Subjectieve armoede	negatief	0.048	-0.069	✓
Opleidingsniveau	negatief	<0.001	-0.721	✓

$P < 0,05 \rightarrow \text{SIGNIFICANT (95\%)}$

TABEL 6: DEMOGRAFISCH-CULTUREEL MODEL REGRESSIE-OUTPUT

Variabele	Richting effect	p-waarde	Gestandaardiseerd β	Sign.
Migratie (buiten EU)	negatief	0.0038	-0.210	✓
Vergrijzing (65+)	negatief	<0.001	-0.192	✓
First voters (mannen)	negatief	<0.001	-0.150	✓
Criminaliteit	positief	0.407	0.038	✗
Onveiligheidsgevoel	positief	0.148	0.074	✗

$P < 0,05 \rightarrow$ SIGNIFICANT (95%)

TABEL 7: PSYCHOLOGISCH-INSTITUTIONEEL MODEL REGRESSIE-OUTPUT

Variabele	Richting effect	p-waarde	Gestandaardiseerd β	Sign.
Wantrouwen overheid	positief	<0.001	0.294	✓
Sociale cohesie	positief	0.186	0.062	✗
Ontevredenheid gemeente	negatief	0.015	-0.087	✓
Diversiteitshouding	positief	<0.001	0.144	✓

$P < 0,05 \rightarrow$ SIGNIFICANT (95%)

Datamanagementplan:

1. Beschrijving van de data en methoden

Dit onderzoek maakt gebruik van secundaire, publiek beschikbare, geaggregeerde gegevens op gemeentelijk niveau in Vlaanderen ($n \approx 300$ gemeenten, situatie vóór de fusies van 2025). De gegevens zijn afkomstig van:

- Statbel (demografische en sociaaleconomische indicatoren, migratiecijfers, werkloosheidsgraad) en ook voor de verkiezingsresultaten Vlaams Parlement, 2024
- Gemeente- en Stadsmonitor (inkomen, subjectieve armoede, opleidingsniveau, criminaliteit, veiligheidspercepties, diversiteitshouding, vertrouwen in instellingen)
- Veiligheidsmonitor (politiële criminaliteitsstatistieken)

Er worden zelf **geen** persoonsgegevens verwerkt en alle data zijn reeds geaggregeerd op gemeentelijk niveau. Methodologisch werd gewerkt met cross-sectionele multivariate regressieanalyse in RStudio, aangevuld met descriptieve statistieken en visualisaties (correlatiematrix, heatmaps).

2. Documentatie en metadata

Elke variabele is voorzien van een variabelenaam, beschrijving, meetjaar, bron en meeteenheid, gebaseerd op de operationalisatietabel in de masterproef. Bestanden volgen een consistente naamgeving (bron_jaar_onderwerp.ext). Een verwerkingslogbestand beschrijft opschoning, harmonisatie van gemeentenamen en NIS-codes, het verwijderen van dubbele records en het standaardiseren van variabelen.

3. Opslag en back-up

Data en analysecodes worden lokaal opgeslagen op een met wachtwoord beveiligde laptop en in de beveiligde UGent-OneDrive. Er worden regelmatige back-ups gemaakt, en de analysecodes worden bovendien bewaard in een privé GitHub-repository. Alleen de onderzoeker heeft toegang tot de werkbestanden.

4. Ethiek, GDPR en privacy

Er worden dus geen persoonsgegevens verzameld of verwerkt. Alle gegevens zijn afkomstig uit publieke overheidsbronnen en zijn niet herleidbaar tot individuele personen. De verwerking valt buiten de reikwijdte van de GDPR. Het onderzoek respecteert het ethisch protocol van de Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen (UGent).

5. Toegang en hergebruik

De oorspronkelijke databronnen zijn publiek toegankelijk via de websites van Statbel, de Gemeente- en Stadsmonitor, de Veiligheidsmonitor en de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken. De samengestelde masterdataset wordt niet publiek gedeeld om duplicatie en foutieve interpretatie te vermijden, maar kan worden gereconstrueerd aan de hand van de in de thesis beschreven bronnen en variabelen. De R-scripts voor dataverwerking en analyse kunnen op verzoek beschikbaar worden gesteld onder bijvoorbeeld een Creative Commons Naamsvermelding-licentie (CC BY 4.0).

6. Bewaartermijn en archivering

Alle onderzoeksbestanden (data, analysecodes, logbestanden) worden minimaal vijf jaar na afronding van de masterproef bewaard in de UGent-cloudomgeving. Na deze periode worden lokale kopieën verwijderd en blijft enkel een geanonimiseerde, gecomprimeerde archiefversie beschikbaar voor eventueel vervolgonderzoek. Persoonlijke documentatie wordt na afronden van mijn studie verwijderd.